

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

FAKULTA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Katedra aplikované geoinformatiky a územního plánování

URBANISTICKÝ VÝVOJ MĚSTA SLANÝ

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Ing. Vojtěch Novotný, PhD.

Autor: Antonín Kout

2016

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Fakulta životního prostředí

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Antonín Kout

Územní plánování

Název práce

Urbanistický vývoj města Slaný

Název anglicky

Analysis of urbanisation of Slaný

Cíle práce

Cílem práce je popsat urbanistický vývoj města Slaný.

Metodika

Student vypracuje literární rešerši zaměřenou zejména na vývoj legislativního prostředí plánování rozvoje sídel ve dvacátém a dvacátém prvním století. Na základě získaných poznatků vyhledá dostupné závazné předpisy zaměřené na řízení územního rozvoje a historické mapy města Slaný. Získané mapy a předpisy vzájemně porovná zejména z hlediska kontinuity a případných proměn řešení rozvoje města Slaný.

Doporučený rozsah práce

do 50 stran textu doplněných adekvátní grafickou přílohou

Klíčová slova

realizace, územní plánování, urbanismus, Slaný

Doporučené zdroje informací

FRANKOVÁ, B., KROTILOVÁ J., MOUCHA, V., ŽEMLIČKA, J.. Historický atlas měst České republiky, svazek č. 6 – Slaný. Praha: Historický ústav Akademie věd ČR, 1998
KŘESADLO, K.. Kniha o Slaném. Slaný: Městský úřad ve Slaném, 1994
KUČA, K. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. VI. díl, Pro-Sto.* Praha: Libri, 2004. ISBN 80-7277-040-3.

Předběžný termín obhajoby

2015/16 LS – FŽP

Vedoucí práce

Ing. Vojtěch Novotný, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra aplikované geoinformatiky a územního plánování

Elektronicky schváleno dne 29. 3. 2016

doc. Ing. Petra Šimová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 29. 3. 2016

prof. RNDr. Vladimír Bejček, CSc.

Děkan

V Praze dne 07. 04. 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Urbanistický vývoj města Slaný“ vypracoval samostatně pod vedením Ing. Vojtěcha Novotného PhD. Veškeré zdroje informací, které byly v práci použity, jsou uvedeny v závěrečné části této práce.

V Praze dne 8. 4. 2016

.....
Antonín Kout

Poděkování

Rád bych poděkoval vedoucímu bakalářské práce panu Ing. Vojtěchovi Novotnému PhD. za trpělivost, čas a odborné vedení, které mi během psaní poskytoval. Zároveň děkuji své rodině a přátelům za podporu, kterou mi v průběhu celé práce věnovali.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá urbanistickým vývojem Královského města Slaný. První část práce pojednává o vývoji a legislativním ukotvení nástrojů řízení územního rozvoje v rámci České republiky. Dále je popsána charakteristika města Slaný z hlediska oblasti a podmínek, ve kterých se nachází, a shrnuta jeho historie a urbanistický vývoj do konce 19. století. Na základě dostupných územně plánovacích dokumentů, mapových podkladů a poznatků o městě Slaném pak práce analyzuje realizaci územního plánování od počátku 20. století do současnosti.

Abstract

This bachelor thesis deals with the urban development of the Royal town of Slaný. The first part of the thesis summarizes the development and the legislative basis of management based on the territorial development in general in the Czech Republic. The next part deals with Slaný's characteristic in the way of its allocation and area conditions. The following part summarizes Slaný's history and the urban development until the end of the 19th century. Spatial planning documents, maps and information will be used to analyze Slaný's spatial planning realisations since the beginning of the 20th century.

Klíčová slova:

Urbanismus

Územní plánování

Slaný

Realizace

Key words:

Urbanism

Spatial planning

Slaný

Realization

OBSAH

1.	Úvod	9
2.	Cíle	9
3.	Metodika	9
4.	Vlastní práce	11
4.1.	Vývoj nástrojů řízení územního rozvoje na území ČR	11
4.1.1.	Období do Druhé světové války.....	11
4.1.2.	Období komunismu.....	12
4.1.3.	Období po roce 1989.....	13
4.2.	Případová studie Slaný	15
4.2.1.	Zeměpisná poloha	15
4.2.2.	Geologické podmínky a geomorfologie.....	15
4.2.3.	Klimatické a přírodní poměry	16
4.3.	Historie a urbanistický vývoj Slaného	17
4.3.1.	Nejstarší osídlení a první zprávy.....	17
4.3.2.	Od vysazení města do konce středověku	19
4.3.3.	Novověk a baroko	21
4.3.4.	Devatenácté století	24
4.4.	Rozvoj města a realizace územního plánování od počátku 20. století do současnosti	29
4.4.1.	Období do roku 1948	29
4.4.2.	Období od roku 1948 do roku 1967	34
4.4.3.	Období od roku 1967 do roku 1984.....	36
4.4.4.	Období od roku 1984 do roku 1998	38
4.4.5.	Období od roku 1998 do roku 2012	42
4.4.6.	Období od roku 2012	45
5.	Diskuze	48
6.	Závěr	50
7.	Přehled literatury a použitých zdrojů	51
7.1.	Literatura.....	51

7.2.	Legislativa	52
7.3.	Internetové zdroje.....	52
7.4.	Ostatní zdroje	52
8.	Seznam obrázků a tabulek	53
8.1.	Obrázky	53
8.2.	Tabulky	53
9.	Seznam samostatných příloh.....	53

1. Úvod

Každé město má jedinečnou a nezaměnitelnou tvář. Ta byla v případě Královského města Slaného formována již od středověku, kdy se město, díky své výhodné poloze, stalo na celá staletí střediskem regionu. Za dobu své existence prošel Slaný značným rozvojem a mnoha změnami, a to zejména ve 20. století, a k jeho výsledné podobě nepochybně přispělo i územní plánování. Touto prací bych tedy chtěl čtenářům zprostředkovat své poznatky o tom, jak se město v průběhu času měnilo, a jakým způsobem v něm bylo územní plánování realizováno.

2. Cíle

Cílem bakalářské práce je popsat urbanistický vývoj města Slaný.

3. Metodika

Zpracování bakalářské práce bylo zahájeno retrospektivní analýzou vývoje legislativního prostředí plánování územního rozvoje sídel na území České republiky. Tato analýza byla provedena za účelem poznání, jaké typy dokumentů budou předmětem studia v praktické části. Následně byla provedena rešerše existujících zdrojů o území případové studie (především regionální literatura), viz kap. 4.2 a 4.3.

Nejobtížnější částí práce bylo získání potřebných podkladů pro vlastní analýzu. Při terénních průzkumech se prokázalo, že archivování územně plánovací dokumentace (či jejích dobových ekvivalentů, viz kap. 4.1) neprobíhalo soustavně, a o archiváliích tak není skoro žádný přehled.

V archivu Úřadu územního plánování (resp. Stavebního úřadu) města Slaný byly k dispozici pouze dva územní plány v úplném znění (platný územní plán z roku 2012, a územní plán z roku 1998), přičemž starší územně plánovací dokumentace byly k dispozici pouze v torzech a různých fázích přípravy.

Autor práce se domníval, že tato situace může být způsobena změnami v organizaci místní státní správy a samosprávy. Proto se obrátil i na archivy Středočeského kraje a okresu Kladno, kde předpokládal uložení staré územně plánovací dokumentace v působnosti krajského a okresního úřadu, pod něž Slaný územně spadá či spadal. V těchto archivech je ovšem situace obdobná.

V případě Státního oblastního archivu v Praze by hledání archiválií (včetně utřídění a zpracování výsledku) v neuspořádaných fondech, ve kterých by se předmětná dokumentace mohla nacházet, zabralo, dle sdělení pracovníka archivu přinejmenším měsíc až dva systematické práce úředníka a jednalo by se o výkon placený až 300 Kč za hodinu práce, přičemž výsledek by byl velmi nejistý. (Svobodová 2016, in verb.)

Autor nevyklučuje možnost, že tyto dokumentace jsou někde bezpečně uloženy, ale při různých reorganizačních a personálních změnách se ztratilo povědomí o tom, kde. Archivní fondy jsou navíc v řadě případů dodnes neuspořádané a vyhledávání archiválií v nich není veřejnosti umožněno.

Při zpracování analytické části práce bylo tedy čerpáno z omezeného množství územně plánovací dokumentace města. Zároveň však bylo nasbíráno značné množství historických map, a to především v Knihovně Václava Štecha a Vlastivědném muzeu ve Slaném, a ve Státním okresním archivu v Kladně. Na základě porovnání těchto podkladů byla analyzována realizace územního plánování a urbanistický vývoj města Slaný.

4. Vlastní práce

4.1. Vývoj nástrojů řízení územního rozvoje na území ČR

4.1.1. Období do Druhé světové války

Na našem území se formální zásady, jež usměřňovaly stavbu měst, vyskytovaly již od raného středověku a zpočátku byly předávány ústně. Stavební předpisy, které z nich postupem času vznikaly, byly původně součástí městských práv, která v průběhu 16. století stanovil zemský sněm jako závazná. Museli se jimi tedy řídit zastupitelé všech měst, a předpokládá se, že tak činili i na vesnicích. Mimo obecná bezpečnostní, hygienická a požární nařízení se v nich vyskytovaly i požadavky na šířky ulic, stavební povolení, odstupy staveb apod. První stavební řády, které byly svou formou podobné současným, vznikly až v průběhu 19. století. (Novotná 2005)

Od roku 1886 se pak píše novodobá historie českého stavebního práva, kterou přineslo vydání stavebního řádu pro Prahu, Plzeň a České Budějovice, a následně v roce 1889 stavebního řádu pro všechny ostatní obce (Český stavební řád pro venkov). Obdobně tomu bylo na Moravě, kde platily od roku 1894 stavební řád pro města Brno, Olomouc, Jihlavu, Znojmo a jejich předměstské obce, a stavební řád pro ostatní obce. Vlastní stavební řád z roku 1883 mělo také Slezsko. (Ústav územního rozvoje 2015)

Dle těchto řádů si muselo každé město, městečko a osada pořídit plán polohy (předchůdce dnešních územních plánů), jenž znázorňoval náměstí, ulice, inženýrské sítě, hranice pozemků a polohu budov. V těchto plánech měly být navíc zakotveny regulační podmínky pro novou zástavbu nebo úpravu té stávající – šířky komunikací, uliční a stavební čáry, hygienická a protipožární opatření. Polohový plán umožňoval i vyvlastnění soukromé nemovitosti ve veřejném zájmu, a byl veřejně projednáván. (Maier 2004)

Po První světové válce se sice pracovalo na novém stavebním řádu, který by scelil rozptýlené stavební předpisy pro celé území České republiky, tyto snahy však zhatil příchod Druhé světové války. Stavební řády z 90. let 19. století tak platily až do poloviny století následujícího. (Ministerstvo pro místní rozvoj 2009)

4.1.2. Období komunismu

Po skončení Druhé světové války byl vydán Zákon č. 280/1949 Sb., o územním plánování a výstavbě obcí, který se stal první československou zákonnou úpravou územního plánování. Zákon ustanovil územní plánování jako součást jednotného hospodářského plánu, a tím pádem musel vyhovovat veřejným potřebám a zájmům. V praxi bylo však územní plánování podřizováno politickým a ekonomickým rozhodnutím nově přichozího komunistického režimu takovou měrou, že na jeho dopady na území nebyl brán ohled.

V tomto zákoně byly územní plány rozlišeny na oblastní plány, směrné územní plány a podrobné územní plány. Podrobné územní plány důkladněji rozvíjely plochy určené směrným územním plánem pro jednotlivé účely – především obsahovaly stanovení místních spojů dopravy, druh zastavění, zásady pro asanaci nebo přestavbu jádra obce anebo asanaci širších území. Podrobné územní plány také zpravidla stanovily stavební obvody a až na výjimky bylo možné pozemní stavby a veřejná zařízení provádět jen ve stavebním obvodu. Pro stavební obvod byl potom vydán zastavovací plán, jenž tyto stavby umísťoval na pozemky z hlediska uličních a stavebních čar, výškových úrovní apod.

Zákon č. 280/1949 Sb. se brzy stal neaktuálním, protože jeho hlavní úkoly a cíle původně vycházely z potřeb měst a obcí postižených válkou. Nemohl tedy čelit řešení výstavby průmyslových areálů, velkých obytných souborů a kolektivizaci zemědělství. (Pavlíček a Zemánek 2011)

Proto o necelou dekádu později přišla nová zákonná úprava, a sice zákon č. 84/1958 Sb., o územním plánování a výstavbě obcí. Základními podklady, z nichž územní plánování mělo vycházet, byly všemožné dokumenty národohospodářského plánování, ale i vlastní průzkumy a rozbory území. MAIER (2004) tvrdí, že zhruba do deseti let po vydání zákona mělo takřka každé město svůj územní plán, a důležité regiony plány rajonů.

Nový zákon stanovil 3 druhy územních plánů. Pro hospodářsky či kulturně významná zájmová území, neboli rajony, byly vydávány územní plány rajonů – např. Krkonoše, Mostecko, Ostravsko, apod. Ty obsahovaly dlouhodobé zásady a podmínky pro uskutečňování důležitých investic či jiných plánovaných opatření.

Územní plány sídlišť se zpracovávaly jako podklad pro výstavbu nových či rekonstrukci nebo dostavbu již existujících sídlišť, které to v důsledku plánovaného rozvoje výrobních sil potřebovaly. Sídlíšti zákon rozuměl města, vesnice a osady, a to i přesto, že nejsou samostatnými správními jednotkami. Územní plány sídlišť se dle zákona měly vypracovávat jako směrné územní plány pro celé území sídliště a jeho zájmové území nebo jako podrobné územní plány pro ucelenou část sídliště, v případě malých sídlišť pro celé jejich území.

Třetím druhem územních plánů, které zákon definoval, byl zastavovací plán, který určoval přesné polohové a výškové situování všech budov, včetně napojení na okolí a popřípadě i etapizaci. MAIER (2004) dodává, že plány této doby jsou nerealistické z hlediska uskutečnitelnosti (kvůli nedostatečným zdrojům), což pokládá za jejich typický nedostatek.

Nový zákon – Zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu tzv. Stavební zákon, který položil základy současné právní úpravy územního plánování, nabyl účinnosti dne 1. října 1979. Tento předpis je již o mnoho detailnější než jeho předchůdci. Územní plánování zde vystupuje jako součást systému řízení rozvoje společnosti a je v souladu se základními cíli a úkoly národohospodářských plánů. Zákon konkrétně stanovuje úkoly a cíle územního plánování. Jasně jsou definovány i základní nástroje územního plánování – územně plánovací podklady, územně plánovací dokumentace a územní rozhodnutí.

Zákon rozlišoval 4 druhy územně plánovacích podkladů – urbanistickou studii, územní generel, seznam pozemků pro výstavbu rodinných domů a územně technické podklady. Územně plánovací dokumentace se dle tohoto zákona rozdělovala do tří kategorií z časového hlediska – územní prognózu (25 – 30 let), územní plán (10 – 20 let) a územní projekt (5 – 10 let), a měla tři stupně na základě velikosti území – velkého územního celku, sídelního útvaru a sídelní zóny. Územně plánovací dokumentace sloužila jako podklad pro územní rozhodování. Územní rozhodnutím pak bylo rozhodováno např. o umístění stavby či využití území.

4.1.3. Období po roce 1989

Změna politického režimu v roce 1989 přinesla velké změny do všech aspektů naší společnosti. Centrální plánování a řízení ekonomiky vzaly za své. Roku 1990 byla

obnovena obecní samospráva, a rovněž i vlastnické vztahy se postupně začaly narovnávat. Tyto a další změny se přirozeně postupně promítaly do českého právního prostředí, a v souladu s nimi se vyvíjelo i územní plánování. Stavební zákon z roku 1976 sice vydržel až do roku 2006, od roku 1990 však prodělal přes 20 změn a novelizací, než byl zaveden zákon nový.

Nový zákon – č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), se dvěma prováděcími vyhláškami – č. 500/2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti, a č. 501/2006 Sb., o obecných požadavcích na využívání území, nabyl účinnosti 1. ledna 2007.

„Tento zákon upravuje ve věcech územního plánování zejména cíle a úkoly územního plánování, soustavu orgánů územního plánování, nástroje územního plánování, vyhodnocování vlivů na udržitelný rozvoj území, rozhodování v území, možnosti sloučení postupů podle tohoto zákona s postupy posuzování vlivů záměrů na životní prostředí, podmínky pro výstavbu, rozvoj území a pro přípravu veřejné infrastruktury, evidenci územně plánovací činnosti a kvalifikační požadavky pro územně plánovací činnost.“

Nový stavební zákon přinesl řadu obsahových, pojmových a procesních novinek, a komplexně ošetřuje územní plánování v České republice. Nově je zaveden termín udržitelný rozvoj území, a s ním i povinnost zpracovávání vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území, je upraveno postavení a kompetence orgánů územního plánování, jsou zjednodušeny některé procesní postupy (např. územní řízení), rozšířeny možnosti veřejnosti podílet se na územním plánování a získávat informace o území, dochází ke zpřísnění kvalifikačních požadavků na osoby vykonávající územně plánovací činnost.

Významné změny se dotkly i nástrojů územního plánování. Nově mezi ně zákon zavádí Politiku územního rozvoje, která republikovými prioritami územního plánování zajišťuje udržitelný rozvoj území na celostátní úrovni včetně mezinárodní spolupráce, a je závazná pro pořizování územně plánovací dokumentace a pro rozhodování v území.

Územně plánovací dokumentace je tvořena zásadami územního rozvoje, územními a regulačními plány. Zásady územního rozvoje jsou novým nástrojem – nahradily

původní územní plány velkých územních celků, a zajišťují uspořádání a regulaci území na krajské úrovni.

Změna se týkala také územně plánovacích podkladů. Zákon rozlišuje dva druhy – územní studie a územně analytické podklady. Územní studie posuzuje a prověřuje možná řešení problémů v území, například rozvoj některých funkcí (bydlení, rekreace...). Územně analytické podklady zjišťují a vyhodnocují stav a vývoj území a pořizují se povinně pro všechny kraje a všechna území obcí s rozšířenou působností. Slouží jako podklad pro pořizování politiky územního rozvoje, územně plánovací dokumentace, a pro rozhodování v území, a jsou průběžně aktualizovány.

4.2. Případová studie Slaný

4.2.1. Zeměpisná poloha

Královské město Slaný leží ve Středočeském kraji, přibližně 25 kilometrů severozápadně od Prahy. Svou polohou spadá do okrsku Slánské tabule, jež je součástí geomorfologického celku Pražské plošiny. Nadmořská výška náměstí T. G. Masaryka, které tvoří centrum města, činí 277 m n. m. Nejvýše položeným místem Slaného je pak se svými 330 m n. m. čedičová vyvěřelina Slánská hora, jejíž území je přírodní památkou. Území Slaného je odvodňováno čtyřmi potoky: Červeným, Šternberským, Byseňským a Lotoušským, a patří k povodí Dolní Vltavy. Směrem od jihozápadu k severovýchodu protéká katastrem Slaného Červený potok (zesílený Šternberským), na jehož toku najdeme Velký slánský rybník, Červený rybník a Blahotický rybník. (Město Slaný 2007)

4.2.2. Geologické podmínky a geomorfologie

Slánská tabule, okrsek na němž se Slaný rozkládá, je 183,10 km² rozlehlá pahorkatina. Je jedním ze čtyř okrsků Kladenské tabule, která je spolu s Říčanskou plošinou geomorfologickým podcelkem Pražské plošiny. Vůbec nejvyšším bodem Pražské plošiny je bod Na rovinách (435 m. n. m.), který se nachází právě ve Slánské tabuli. K tomu je nutno zmínit i dva další vrcholy Slánské tabule – Slánskou horu (330 m. n. m.) a Vinařickou horu (413 m. n. m.), které jsou pozůstatky vulkanické činnosti. (Demek a kol. 2006)

Území Slánska spadá do České křídové pánve. Tu tvoří zejména vápnné horniny – slínovec, slín, opuka a vápnné pískovce. Slabé mocnosti dosahují na bázi kvádrové pískovce, které v terénu zaujímají jen malé plochy, např. v okolí obce Vraný. Křídové horniny se objevují zejména na vrcholových plošinách, a to jen v podobě tenké pokryvné vrstvy. Horniny permokarbonu se objevují v údolích, zejména jako arkóзовé pískovce, slepence, lupky a jílovce. Skalní odkryvy jsou vytvářeny tvrdými skalními horninami proterozoika – břidlicemi, buližníky a spility. Z hlediska rozsahu jsou významné kvartérní pokryvy – zejména spraše, které tvoří v některých oblastech několikametrové polohy, jichž bylo v minulosti využíváno v menších cihelnách.

Tvářnost povrchu udává mírně zvlněná plošina, která se sklání směrem jihozápad – severovýchod. Člení ji údolní zářezy – mělké v křídové části, strmé a skalnaté v částech, kde vystupuje proterozoikum. Morfologické tabule jsou tvořeny opukami, které sedimentovaly na permokarbonský reliéf. Slánská s Vinařickou horou jsou neovulkanickými suký, které jsou jižními cípy českého středohoří. (Culek a kol. 1996)

4.2.3. Klimatické a přírodní poměry

Okolí Slaného je oblastí starosídelní, a proto byla jeho plocha po dlouhou dobu předmětem odlesňování. Rozsáhlejší lesní porosty zde prakticky nejsou, naopak převažuje zemědělsky silně využívaná orná půda, která je v malém množství doplněna loukami. Flóra je proto převážně jednotvárná, tvořená agrikulturami a na svazích travinobylinnými porosty. Převažujícím půdním typem jsou karbonátové černozemě na spraších. (Culek a kol. 1996)

Město se nachází v mírně teplé suché oblasti s mírnou zimou a s průměrným množstvím ročních srážek 400 – 500 mm. Za malý úhrn srážek může skutečnost, že se Slaný nachází v oblasti srážkového stínu Krušných a Doupovských hor. Průměrné roční teploty vzduchu činí 8 – 9 °C. (Český hydrometeorologický ústav)

4.3. Historie a urbanistický vývoj Slaného

4.3.1. Nejstarší osídlení a první zprávy

Město Slaný patří mezi nejstarší česká středověká města. Osídlení jeho území a následný vznik města předznamenaly příznivé přírodní podmínky (úrodná půda, příznivé klima a vodní toky) již v prehistorii. Pro osídlení měla v pravěku klíčový význam Slánská hora (330 m n. m.) obtékaná Červeným potokem. Vůbec nejstarší doložené lidské stopy na dnešním katastru města, především kamenné nástroje, spadají do doby před 50 000 lety (konec středního paleolitu). Zanechal je po sobě člověk neandrtálský v místě "U Lochu", které se nachází na severním úpatí Slánské hory, v sousedství Červeného potoka. (Hušáková a Příbyl 2011, Moucha 1994)

Slánská hora a její nejbližší okolí poskytovaly lidem útočiště po tisíce let. Osídlení vrcholu hory dosáhlo největšího rozkvětu na přelomu 4. a 3. tisíciletí př.n.l. (období řivnáčské kultury) a na přelomu 3. a 2. tisíciletí př.n.l. (období únětické kultury), kdy se zde rozkládaly opevněné výšinné osady. Pravěké osídlení však bylo zjištěno i na jiných územích dnešního města. Za zmínku stojí například nálezy kostrových hrobů z dnešního náměstí, pocházející z doby mladšího eneolitu (počátek 3. tisíciletí př.n.l., kultura se šňůrovou keramikou), či z doby železné (halštatské období – 1. pol. 1. tisíciletí př.n.l. a laténské období – 3. století př.n.l.). (Franková a kol. 1994, Kuča 2004)

Slovanské osídlení města dokládají zejména nálezy z jihovýchodního svahu Slánské hory, pocházející z období raného středověku (doba hradištní – 8. - 9. století n.l.). Podařilo se odkrýt sídlištní útvary – polozemnice a obilná síla. V zázemí těchto sídlišť bylo situováno několik samot. (Kuča 2004, Moucha 1994)

Toto osídlení pokračovalo i v 10. a 11. století, avšak rozptýlené osídlení se zejména v 11. století začalo koncentrovat do oblasti, kde stará obchodní a vojenská stezka vedoucí z Prahy přes Krušné hory do Saska překračovala Červený potok – "U Brodu". Osídlování právě této lokality mělo pro budoucí vznik a následný rozvoj města zásadní význam. Sídlíště se rozrůstalo a začalo plnit některé střediskové funkce.

O Slaném se zmiňuje Václav Hájek z Libočan, ve své "Kronyce české". V roce 750 měl být pod horou nalezen slaný pramen, v jehož blízkosti byla založena osada. Ačkoliv není Hájek věrohodným autorem, slaný pramen zde skutečně existoval, což

bylo v minulosti doloženo i geologickým průzkumem, nicméně v průběhu času v něm obsah soli klesal. (Kubánek 2012)

Jedna z prvních zmínek o osadě Slaný neboli "Nazlanem" se objevuje v zakládací listině Břevnovského kláštera z roku 993. Slaný byl v té době již střediskovou lokalitou a podle dokumentu měl břevnovským benediktinům odvádět desátek ze soudních a tržních poplatků. Díky své výhodné poloze na exponovaném místě saské cesty se zde konaly trhy, a stál tu oblastní knížecí soud. Slaný se tak svým významem mohl rovnat hradeckým centrům – Plzni, Litoměřicím, Kouřimi a Chrudimi. (Franková a kol. 1998)

Podle KŘESADLA (1994) se však první skutečně bezpečná historická zmínka o Slaném nachází v privilegii Přemysla Otakara II., jež je datováno do roku 1262 a kterým se Slaný stává jedním z míst, které odvádějí klášteru sv. Jiří na Pražském hradě devátý díl z tržních poplatků.

Strategickou polohu již osídlené oblasti „U Brodu“ využili Benediktýnští mniši z kláštera Ostrov u Davle, kteří se zde usadili a postupně získali do svého vlastnictví většinu osady i většinu obcí v okolí. Založili zde špitál a asi roku 1136 také románský kostel, který pojmenovali po svatém Gothardu – oblíbeném svatém benediktýnského řádu. Poloha tržiště a honosnějších dvorců trhových a soudních úředníků, které jej obklopovaly, se předpokládá na úbočí mezi brodem a dnešním náměstím. (Kuča 2004, Křesadlo 1994)

Na počátku 13. století by se Slaný dal charakterizovat jako rozlehlé sídelní uskupení, nabývající městské povahy, a fungující jako tržní středisko pro široké zemědělské okolí. Na Slánské hoře se začaly rozrůstat vinice a podél Červeného potoka vznikat rybníky. (Hušáková a Příbyl 2011) Těžiště města se posouvalo již do vrchu nad kostel směrem k dnešnímu náměstí. Venkovské zázemí města tvořily zejména državy ostrovského kláštera a pražského biskupství, a statky nižší šlechty (Blahotice, Byseň, Kvíc, Lidice, Menší, Všehluhy či Všehlušice, atd.).

Rozsahem, lidnatostí, polohou i střediskovými funkcemi se Slaný řadil k lokalitám, které se v průběhu 13. století měnily v města. Přesto se Slaný do urbanizačního procesu dlouho nezapojil, neboť mu bylo bráněno ze strany Ostrova, sv. Jiří, Břevnova a dalších církevních institucí, kterým plynuly z kontroly hlavní komunikace do Saska nemalé příjmy, které by přeměnou v uzavřený městský areál

ztratily. V roce 1278 byly městy již Litoměřice, Ústí nad Labem, Žatec, Most, Beroun, Mělník a Louny. Tím byla síť královských měst v severozápadních Čechách téměř hotová, zbývala jen citelná mezera na Slánsku. Změnu přinesl až konec vlády Václava II. (1283 - 1305). (Franková a kol. 1998)

4.3.2. Od vysazení města do konce středověku

Vysazení Slaného na královské město bylo spojeno s objemnými majetkovými kompenzacemi ve prospěch církevních ústavů. Přesné datum neznáme, ale mezi lety 1300 - 1304 proběhla lokace, a z června 1305 již existují první doklady o náhradách pozemků, které byly z rukou různých církevních ústavů odebrány a připojeny k novému městu. (Franková a kol. 1998, Křesadlo 1994, Kuča 2014)

Město vzniklo cílenou lokací a navazovalo na předchozí aglomeraci. Jeho těžiště – velké čtvercovité náměstí (1,35ha) vzniklo na návrší severozápadně nad kostelem. Díky tomu, že byl do areálu města začleněn i nížeji položený kostel, převzatý ze starší osady včetně svého okolního prostranství, vznikl půdorys nepravidelného pětiúhelníku. Kostel tak tvořil protáhlý jihovýchodní cíp celé dispozice, ležící ve značném snížení. Náměstí, neboli ústřední tržiště bylo svou jižní stranou napojeno na hlavní podélnou komunikaci, jíž zůstala saská cesta (dnešní ulice Vinařického – Husova), vedoucí z Prahy na Louny. (Křesadlo 1994, Kuča 2004)

Se vznikem města započala zřejmě i výstavba hradeb. Podle KUBÁNKY (2012) byly první hradby dřevěné, naopak podle FRANKOVÉ A KOL. (1998) byly zřejmě již od počátku kamenné. Uvnitř kopírovala hradby okružní ulice (dnešní Fričova – Štechova–Soukenická–Kynského). Fričova a Kynského ulice proti sobě vybíhaly na severní straně náměstí, Štechova a Soukenická se setkaly mimo něj a při jejich střetu vznikl nepravidelný Kozí plácek (dnešní Komenského náměstí). (Křesadlo 1994)

Neznáme přesnou dataci, ale v předhusitském období byla hradební zeď 1250 metrů dlouhá, a chránil ji příkop a vně nasypáný val. Hlavní cesty do města byly hájeny třemi branami. Z nich byla nejdůležitější východní, a vzhledem citlivé k poloze u kostela, mohutná Pražská brána. Dalšími byly na západě Lounská a na severu Velvarská brána, která přiváděla cesty z Velvar, Litoměřic a Mělníka krátkou Velvarskou ulicí přímo na náměstí. Tato brána se jako jediná dochovala dodnes. Na jihu stála pouze malá branka – fortna, která byla určena výhradně pro chodce,

a s náměstím byla spojena méně rušnými uličkami (Fortenská – Masnokrámská). Tato branka byla v 16. století přestavěna v regulérní Fortenskou bránu (do 16. století nazývána Vsehlušská). (Franková a kol. 1998, Křesadlo 1994, Vidimský 1984)

První domy byly spíše provizorními příbytky z hlíny, dřeva a kamenů s rákosovými či slaměnými střechami. Ty byly od konce 14. století nahrazovány kamennými gotickými domy, zprvu na náměstí, kde žili ti nejmajetnější. (Kubánek 2012)

Za hradbami města se rozvíjela předměstí. Největším bylo předměstí Pražské, které stálo na místě původní slánské osady. Na jeho severním konci pod horou byl někdy před rokem 1359 založen špitál s gotickým kostelíkem sv. Vavřince, jehož existenci dnes připomíná ulice Na Vavřinci. Další předměstí se rozkládala za branami města – Lounské a Velvarské předměstí, a na jihozápadě předměstí Vsehlušské, později nazývané Záfortenské. Město bylo vyhrazeno bohatší vrstvě, předměstí obývala chudina a drobní řemeslníci. (Kuča 2004)

V roce 1371 vypukl ve Slaném požár, který si vyžádal na dva tisíce obětí a prakticky celé město lehlo popelem. S následnou obnovou města pomohl Karel IV., který mu propůjčil nové výsady (například svobodné odkazování majetku, svobodné nakládání s majetkem, právo obchodovat se solí, a v roce 1378 právo mílové (asi 11 km), čímž upevnil hospodářskou pozici města. Za účelem zřízení městské radnice daroval Karel IV. Slanému dům nacházející se v polovině jižní strany náměstí. Vedle radnice stál kupecký dům – ungelt, který sloužil k vybírání mýtného do městské kasy. (Franková a kol. 1998)

Do 15. století vstoupil Slaný v rámci Čech jako hospodářsky vyspělé středně velké královské město, které mělo silný vliv daleko za svými hranicemi, vlastnilo značné množství venkovských majetků, a jeho název nesl celý region. (Franková a kol. 1998, Hušáková a Příbyl 2011)

Husitských válek se Slaný aktivně účastnil již od samého počátku. V jejich průběhu město střídavě patřilo jak k umírněnému, tak k radikálnímu utrakvistickému křídlu. Do roku 1425 patřilo město k městskému svazu pražanů. V tento rok však doplatilo na vzájemnou nevraživost pražanů a táboritů, a bylo dobyto táborsko-sirotčím vojskem. Zdevastované město bylo nuceno připojit se k táborskému městského svazu, při němž pak slánští bojovali až do Bitvy u Lipan 30. 5. 1434. (Franková a kol. 1998, Kuča 2004)

V roce 1436 se slánští poddali Zikmundovi, za což byli odměněni stvrzením privilegií a majetkových zisků. V roce 1448 pomáhal oddíl ze Slaného Jiřímu Poděbradskému při dobytí Prahy. Za to se Jiří z Poděbrad oddanému městu odvděčil potvrzením a zlepšením některých výsad a rozšířením pravomocí i na několik dalších okolních vsí. (Franková a kol. 1998, Hušáková a Příbyl 2011)

Za husitské revoluce a v období po ní se podobně jako jiným královským městům i Slanému zvýšila prestiž a rozrostl majetek, mimo jiné i na úkor církve. Největší rozkvět prožíval Slaný od poloviny 15. století, zejména za vlády Jiřího z Poděbrad a po jeho smrti i za vlády Vladislava Jagellonského. V té době ve městě probíhala intenzivní výstavba, v rámci níž bylo obnoveno městské opevnění a byly postaveny některé brány a bašty. V tomto období se upravovala i Pražská brána, jejíž součástí se stal barbakán a byla vyzdobena sochařskou a heraldickou výzdobou. Nesla mimo jiné znak města a sochu krále Jiřího z Poděbrad. Brána byla obdivována jako jedna z nejkrásnějších městských bran Čech. Ve 2. polovině 15. století byla do stylu pozdní gotiky přestavěna i Velvarská brána. Její průčelí bylo ozdobeno znaky hlavních slánských řemesel této doby – soukenictví a vinařství, a tuto podobu má dodnes. (Franková a kol. 1998, Kuča 2004, Vidimský 1984, Hušáková a Příbyl 2011)

4.3.3. Novověk a baroko

Navzdory požárům v letech 1551, 1565 a 1599 a morovým epidemiím v letech 1520, 1606/1607 znamenalo 16. století pro Slaný dobu rozkvětu jak z politického a ekonomického, tak i uměleckého hlediska, a tento stav zastavila až třicetiletá válka. Město mělo kvalitní síť občanské vybavenosti a z hlediska správy bylo dobře organizováno. Reprezentativní funkci dotvářely četné přestavby. Hned s příchodem 16. století se v rámci pozdně gotické přestavby kostela sv. Gotharda staví nový presbytář s přílehlou sakristií. (Franková a kol. 1998, Kuča 2004, Vidimský 1984)

Pokračovala i kamenná měšťanská výstavba, přičemž pozdně gotické prvky postupně ustupovaly renesančním. Zde měly urychlující vliv právě požáry. Renesanční prvky můžeme dodnes spatřit zejména na domech Modletickém (čp. 14), Nedvědovském (čp. 9) a Hanžburského (čp. 87). Renesančně byla přestavěna rovněž městská radnice, její dvoupatrová budova nesla věž s malovaným orlojem. Středu vydlážděného náměstí dominovala kašna, a v severozápadní straně náměstí stály dvě soukromé studny. Další studna, do které byla voda přiváděna ze Záfortenského

předměstí přes vodárenskou věž u fortny (postavena v roce 1565), stála na Kozím rynku.

V letech 1581 - 1602 byl za hradbami města, při silnici na Litoměřice, vystavěn goticko – renesanční protestantský kostel Nejsvětější Trojice. Kostel měl doplnit a posvětit nový místní hřbitov, který nahradil dva nedostačující starší hřbitovy – u sv. Vavřince (Pražské předměstí) a při kostele sv. Gotharda. Kostel je dodnes výraznou dominantou města. (Křesadlo 1994)

Rozmach zaznamenala i nesourodá předměstí, ve kterých byly situovány jak honosnější dvory měšťanů, usedlosti a stodoly, tak hlučnější řemeslné provozy. (Kuča 2004)

Podle FRANKOVÉ A KOL. (1998) dosáhlo řemeslo ve Slaném v 16. století vrcholu a sdružovalo se zde až 55 cechovních organizací s 270 mistry. Nejvíce bylo řezníků, sladovníků a pekařů. Dále zde působili například krejčíři, kováři, tkalci, ševci, hrnčíři, apod. Výrobu piva, které se jako jediný produkt dostávalo až za hranice regionu, zajišťovalo 10 malých pivovárků. Na předměstích a v jejich blízkosti pracovalo také několik mlýnů.

Obr. č. 1 – Pohled na Slaný od severozápadu z 90. let 16. století (Historický atlas měst České republiky, svazek č. 6 - Slaný)

Éra rozkvětu města skončila s příchodem třicetileté války. Slaný se zúčastnil stavovského odboje v letech 1618 - 1620. Jako jediné z českých královských měst za to byl potrestán ztrátou svobody a práv královského města. Město bylo s platností od roku 1623 zastaveno Jaroslavu Bořitovi z Martinic – pánovi sousedního smečenského panství, s jehož rodem mělo Slaný napjatý vztah již v době předbělohorské. Roku 1638 se pak město stalo rodovým majetkem Martiniců, v jejichž vlastnictví zůstalo až do konce 18. století.

Za třicetileté války utrpěl Slaný mnoho ran. Na vzhledu města se podepsaly emigrace nekatolíků, morová epidemie (1626), krupobití (1627), požáry (1634 a 1636) a v neposlední řadě drancování četnými průchody švédských a císařských vojsk při tažení z Německa na Prahu. (Franková a kol. 1998, Šťovíček 1994)

V tomto období přibyly ve městě pouze dvě větší stavby. V roce 1629 byl Jaroslavem Bořitou z Martinic vybudován panský pivovar se sladovnou pod Ungeltem v nynější Štechově ulici. Na panský dům byl pak přestavěn Ladařovský dům čp. 1, jehož podoba a umístění hned vedle radnice byly záměrnou demonstrací Martinické moci.

Zničené město se začalo vzmáhat a zlepšovat své postavení až ve druhé polovině 17. století. Přispěli k tomu potomci Jaroslava Bořity z Martinic, který zemřel v roce 1649. Hospodářsky i kulturně se Slaný zvedal zejména za Bernarda Ignáce z Martinic. (Kuča 2004, Šťovíček 1994)

V té době byly pozvány do Slaného dva církevní řády – františkáni a piaristé, za účelem povznesení duchovního a kulturního života města a okolí. Toto období nám připomínají dvě významné stavby – klášter, který byl věnován františkánskému řádu byl dostavěn v roce 1662 při kostele Nejsvětější trojice. Výstavba probíhala současně s opravami kostela a úpravami jeho interiéru, v rámci nichž vznikla v roce 1657 Loretánská kaple.

Druhou významnou stavbou byla piaristická kolej s kaplí Zasnoubení Panny Marie a gymnáziem. Stavba byla dokončena v roce 1666 na velkém pozemku 8 městských domů a řeznických krámů ve zničené východní části náměstí a přilehlé Vinařického ulici. Piaristická kolej se stala jednou z prvních středních škol v Čechách. (Franková a kol. 1998, Kuča 2004, Šťovíček 1994)

Symbolika baroka této doby se promítla do krajiny města, a to v roce 1662 třemi kříži Kalvárie na Slánské hoře, a v roce 1665 pseudobyzantským Božím hrobem nad Kvíčkem nad cestou do Smečna. (Hušáková a Příbyl 2011, Vidimský 1984)

V roce 1680 propukla ve Slaném morová epidemie, které podle ŠŤOVÍČKA (1994) podlehl 405 občanů – téměř polovina tehdejších obyvatel. Jako vzpomínku na oběti morové epidemie byl následující rok postaven uprostřed náměstí sloup Nejsvětější Trojice a Panny Marie. Dalším důkazem hospodářského růstu města byla výstavba nového velkého panského hostince, který v roce 1687 nechal postavit Jiří Adam II.

Bořita z Martinic. Hostinec byl situován na místě tří tehdejších domů, sousedících s piaristickou kolejí, a byl zásobován pivem ze zdejšího vrchnostenského pivovaru. (Šťovíček 1994)

Další významnější rozvoj města přinesla především výstavba nové císařské silnice v letech 1752 - 1762, vedoucí na trase Praha–Louny–Chomutov, a dále do Saska. (Kuča 2004, Šťovíček 1994)

Díky přicházející prosperitě a stavebním aktivitám v 18. století dochází ve městě k obnově a dalšímu rozvoji řemesla, výstavbě nových domů a dalších objektů a přestavbám těch starších do barokního stylu. Baroko se v 18. století promítlo zejména do domů na náměstí a jeho přilehlých ulic. V tomto stylu byly přestavěny také Panský dům, pivovar a radnice. V osmdesátých letech byly zbořeny pekařské krámy na náměstí, a v Palackého ulici byla zřízena kontribuční sýpka. Protože vnitřní město nemělo díky hradbám žádné rezervy probíhala neplánovitá zástavba i na předměstích. (Franková a kol. 1998, Šťovíček 1994)

Kulturu reprezentovala zejména piaristická kolej, která v roce 1765 dosáhla zatím nejvyššího počtu 176 žáků. V roce 1784 byla z Velvar do Slaného přenesena poštovní stanice, a v roce 1788 se město stává sídlem hejtmana rakovnického kraje. (Kuča 2004)

V roce 1789 vymřel Martinický rod po meči a po jednáních s Marií Clam-Martinicovou, dědičkou slánského a smečenského panství, se Slaný vyvázal z dědičného poddanství. Místo toho se smlouvou z 8. září 1794 stal od roku 1796 tzv. městem ochranným. (Šťovíček 1994)

Z architektonického hlediska měl na město značný dopad požár v roce 1795, který zničil jeho barokní tvář. Požár zasáhl třetinu města, včetně radnice a piaristické koleje. Zmizely dřevěné stavby, na domech se začaly objevovat klasicistní fasády bez štítů, valbové střechy a okapy. (Krotilová 1994, Kuča 2004)

4.3.4. Devatenácté století

Výhodná poloha na hlavní silnici i na samotné křižovatce silnic byla pro další rozkvět města i nadále stěžejním předpokladem. Město trvale fungovalo jako sídlo úřadů a zastávalo pozici přirozeného centra slánského kraje či regionu. Duch doby,

myšlení obyvatelstva, rozvoj průmyslu, dopravy, poštovníctví, a další hospodářská oživení se v 19. století navždy promítly do tváře města.

Mimo jiné došlo v souvislosti se stavbou nových silničních obchvatů, ulehčujících dopravou přetíženému centru, v letech 1823 - 1850 k necitlivému zboření městského opevnění, včetně bran (přetrvala pouze Velvarská, avšak bez předbraní a mostku) a bašt. Zcela největší ranou pro obyvatele, historiky i památkáře zůstává stržení cenné Pražské brány v roce 1841. S mizením opevnění mizel také venkovský charakter předměstí, která splynula s vlastním městem.

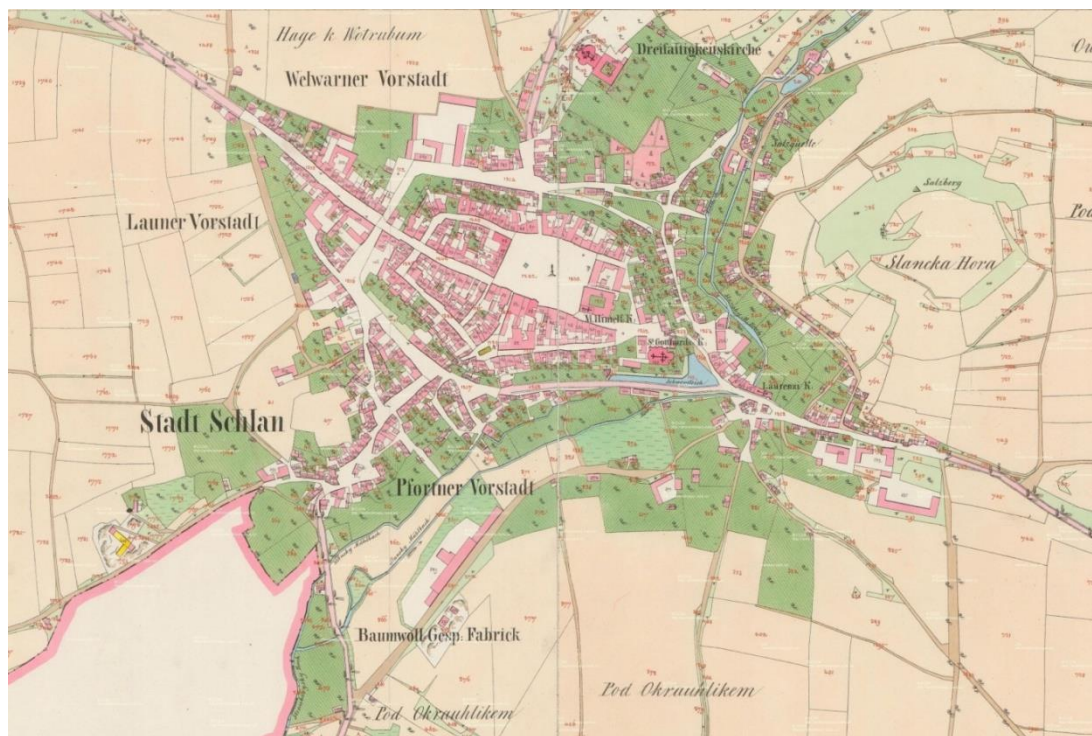
Jako krajský hejtman, působící ve Slaném, se o rozkvět města nejvíce zasadil Kazimír Fortwänger v letech 1833 - 1848. Díky jeho činnosti vzniklo mnoho fondů – např. chudinský fond, fond pro zřízení opatrovny malých dětí, špitální fond, fond pro okrášení města, fond pivního krejcaru, aj., díky nimž se později mohla ve městě zlepšit celá řada věcí – přinesly rozšiřování komunikací, dláždění ulic, opravy budov, či vnášení zeleně do veřejných prostranství a vznik mnoha nových promenádních cest.

Romantické nálady, zkrášlování města a skutečnost, že Slaným projížděly spousty lidí do západočeských lázní, vedly k myšlence výstavby lázní vlastních. Ty byly otevřeny v roce 1843 na Velvarském předměstí u slaného pramene. Avšak projekt, vzhledem ke konkurenci a nedostatečné vydatnosti pramene, nenabyl úspěchu a lázně dnes připomíná již jen název Lázeňské ulice. (Krotilová 1994, Franková a kol. 1998)

Slaný měl v průběhu historie silnou řemeslnou tradici, nicméně i sem začala ve 30. letech pozvolna pronikat industrializace, v počátcích výhradně rukou cizího kapitálu. Četné nálezy ložisek uhlí a rozmach dolování na Kladensku, přinesly i otevření dolu Caroli na slánském katastru v roce 1830. Důl na malém ložisku na severním úbočí Slánské hory, poblíž silnice na Velvary, sloužil až do konce 19. století, kdy bylo ložisko vyčerpáno. Podle KUBÁNKA (2010) byl v této době postaven i cukrovar (výstavba v letech 1832 - 1833) na Pražském předměstí.

Prvním velkým průmyslovým podnikem se stala továrna na předení bavlny, vystavěná v letech 1836 - 1842 v Ouvalově ulici, naproti Záfortenskému předměstí. Sedmipatrovou parostrojní přádelnu pohánělo uhlí z místního dolu, a až do jejího vyhoření v roce 1900, byla nejvyšší budovou ve městě. Nová budova přádelny se od

roku 1902 začala stavět na nedalekých pozemcích ve Kvíčku. (Hušáková a Příbyl 2011, Vidimský 1984)

Obr. č. 2 – Císařský povinný otisk stabilního katastru města Slaný z roku 1840 (Historický atlas měst České republiky, svazek č. 6 - Slaný)

Revoluce v letech 1848 - 1849 vyústila ve zrušení poddanství a otevření cesty ke kapitalismu, ale i přetvoření systému státní správy a soudnictví. Pro Slaný skončila dlouhá éra vztahu k někdejší smečenské vrchnosti a stalo se svobodným městem a posléze sídlem okresu. Nadřízeným úřadem okresního hejtmanství ve Slaném byla krajská vláda v Praze.

V roce 1870 byla ve městě zřízena plynárna a plynovým světlem byly od roku 1871 nejprve osvětleny ulice, obecní budovy, hostince a krámy, a nakonec i domácnosti. Rok nato vznikl vůbec nejdůležitější slánský podnik – strojírenský závod Bolzano Tedesco & co., který se zrodil z původní dílny pro opravu strojů přádelny. Nyní se v továrně vyráběla zařízení pro cukrovary a doly, kotle a slévárenské výrobky. Tato firma utvořila základ pro dnešní strojírenský podnik ČKD, který se stal spolu s přádelnou páteří slánského průmyslu. (Franková a kol. 1998, Hušáková a Příbyl 2011)

Prvního železničního spojení s Prahou se Slanému dostalo v roce 1859, a to zprostředkovaně přes nedaleký Brandýsek na trati Kralupy nad Vltavou – Kladno.

Doprava slánských cestujících mezi poštovní stanicí ve Slaném a železniční zastávkou v Brandýsku byla zajištěna omnibusy (neboli dostavníky). (Kubánek 2010)

Následný ekonomický rozmach, a zároveň konec dědičné pošty, přineslo zavedení Pražsko–Duchcovské železniční dráhy v roce 1873. Zejména terénní konfigurace nastolila její trasu tak, že ve značné vzdálenosti lemovala jižní a západní kraj města v sousedství přádelny, strojírný a cukrovaru. V jižní a jihovýchodní části tak vznikl prostor pro další průmyslový nárůst, oddělený od obytných sektorů města.

Nádražní budova byla umístěna jihozápadně od města. Nová nádražní třída (dnes Wilsonova ulice), vedoucí přímo k nádraží od západního cípu původních hradeb, se z prašné cesty změnila na široký bulvár. Ulice byla ohraničena zejména jednopatrovými reprezentativními domy, které zde vyrostly převážně v 80. letech, a místo tu mělo i několik důležitých veřejných budov. Dodnes nejvýznamnějšími jsou Wiehlův dům se sgrafity (1879), Okresní hospodářská záložna (se dvěma kartony podle návrhu Mikoláše Aleše, 1888) a Městské divadlo (1883). Na opačné straně ulice to jsou dům čp. 599, původně budova okresní stravovny a zprostředkovatelny práce, a čp. 585, původně budova okresního soudu s menší věznicí. Ulici potom dominuje renesanční budova bývalého Okresního hejtmanství z roku 1902, postavená podle projektu Jana Vejrycha, která ulici z pohledu chodce uzavírá. (Franková a kol. 1998, Kuča 2004)

V polovině 19. století se do města začali stěhovat židé, kteří si v roce 1865 ve Fričově ulici zřídili synagogu. Špitální fond, zřízený v roce 1830, se stal základem pro veřejnou nemocnici, jejíž stavba proběhla v letech 1882 - 1884 severně od Lounského předměstí.

Z nových významnějších podniků, které v té době ve Slaném vznikly, je nutno jmenovat továrnu na velocipedy podnikatele Viléma Michla, jež vzešla z malé dílny z roku 1894 při lounské silnici, a Akciovou továrnu na strojená hnojiva a lučebniny, vzniklou v témže roce při Pražském předměstí. Továrna na velocipedy byla vybudována při lounské silnici za železničním přejezdem, a stala se zárodkem nové městské čtvrti "Skalky". Nakonec vyráběla jak motocykly značky Orion, tak i slévárenské výrobky a letecké motory, mimo jiné i v závodě na Pražském předměstí. Pražské předměstí získalo v roce 1897 také moderní jatky, a později,

poblíž železnice, i pilu zřízenou slánským podnikatelem Antonínem Sajlerem. Naopak, za hospodářské krize v 80. letech ukončily činnost Clam-Martinický pivovar a cukrovar. (Franková a kol. 1998, Kubánek 2010)

Gymnázium přešlo v roce 1878 pod správu obce, protože piaristé nebyli z kapacitních důvodů profesorského sboru schopni zabezpečit výuku. Budova piaristické koleje byla od řádu odkoupena, a nadále využívána jako obecné nižší, posléze i vyšší gymnázium, a později gymnázium reálné. Od roku 1877 působily ve Slaném i školy měšťanské, které bylo potřeba s nárůstem obyvatelstva dále zabezpečit. Na nové dívčí škole v dnešní Palackého ulici začala výuka v roce 1882. Další – chlapecká školní budova zaujala své místo na dnešním Komenského náměstí (dříve Kozím rynku) v místě zbořeného martinického pivovaru. Zde začala výuka v roce 1895. O 2 roky později byla na Lounském předměstí postavena Sokolovna. (Franková a kol. 1998, Krotilová 1994)

Chodníky se ve městě začaly hojněji objevovat až po 70. letech 19. století. V roce 1896 vznikl projekt na úplnou kanalizaci, jenž se postupně uskutečňoval dlouhá léta. Vodovod byl zřízen v roce 1899.

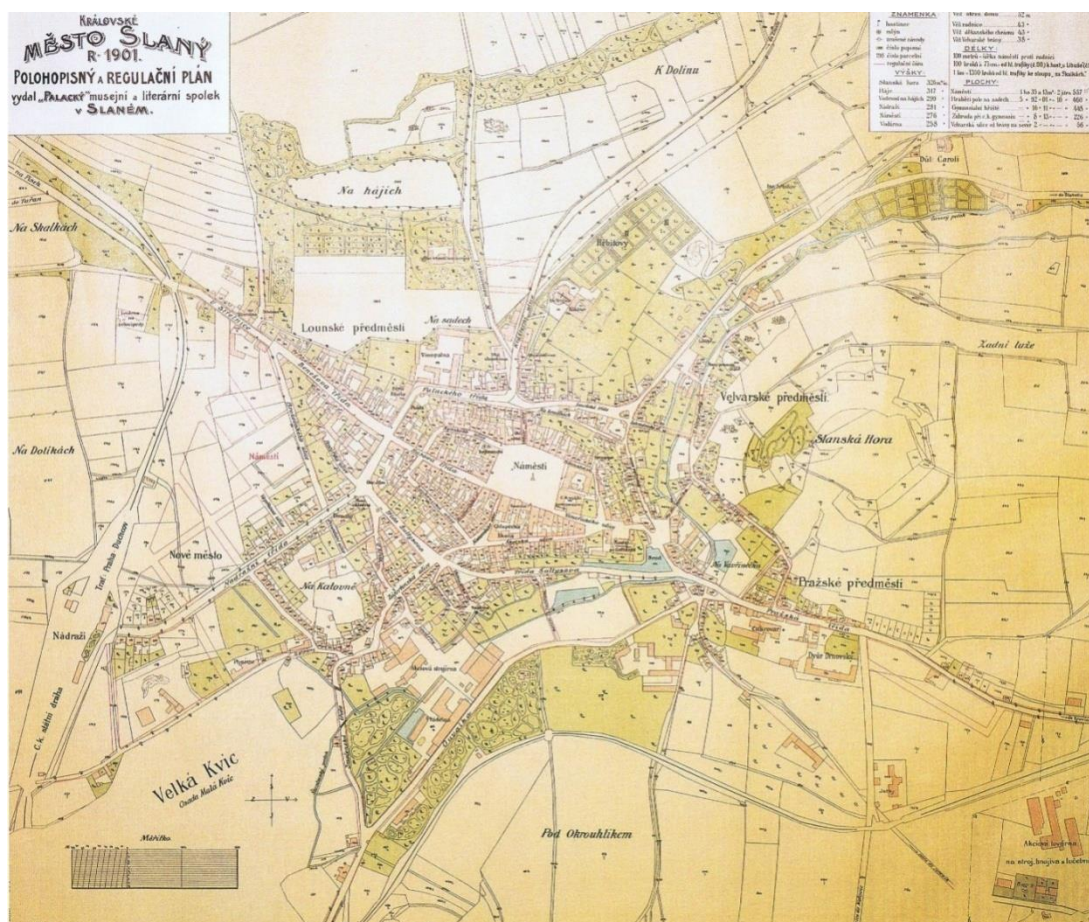
Jedním z nejvýznamnějších hostinců byl v 19. století zájezdní hostinec Bílý beránek, u něhož vznikl přístavbou v roce 1884 prostorný sál pro pořádání kulturních akcí, který se stal základem dnešního Městského centra Grand. Zájem o úpravu vizáže města se v roce 1879 projevil na čedičové Slánské hoře, kdy se začalo s jejím zalesňováním. Stala se tak příjemným vyhlídkovým parkem s mnoha cestičkami. V 70. letech také nabyly na objemu obecní sady na Skalkách. O několik let později, roku 1882 vznikly severozápadně od jádra města jako nové sady Háje, které se postupem času rozrostly na velký lesopark, který je dnes hojně využívaným rekreačním místem. Jinou rekreační hodnotu získalo město v roce 1902 za Červeným rybníkem v podobě veřejné plovárny. (Krotilová 1994)

4.4. Rozvoj města a realizace územního plánování od počátku 20. století do současnosti

4.4.1. Období do roku 1948

Ve sledovaném období nejsou kromě Polohopisného a regulačního plánu města z roku 1901 k dispozici žádné závazné koncepční dokumenty. Ve Slaném, zejména ve dvacátých a třicátých letech minulého století, vznikala nejen nová plánovaná výstavba, ale byly přestavovány i staré městské části.

Podle EVY WOLFOVÉ (2007) však nešlo o zástavbu, při které mohl postavit každý cokoliv jenom na základě svých představ. *"Parcelaci předcházelo zpracování podrobných zastavovacích plánů, kde např. v případě výstavby RD byl předem komisionelně vybrán vhodný typový projekt, který byl odsouhlasen příslušným stavebním úřadem a předložen stavebníkům jako závazný."*

Obr. č. 3 – Polohopisný a regulační plán města Slaný z roku 1901 (Město Slaný 2007)

Hned z roku 1901 pochází Polohopisný a regulační plán města. Tento předchůdce dnešních územně plánovacích dokumentů celkem přehledně znázorňuje tehdejší urbanistickou podobu rozvíjejícího se Slaného a jeho zástavbu, a to i s popisky. Předpokládanou budoucí podobu sídla určuje plán červenou regulační čarou. Ta je nejzřetelnější u trojúhelníkového území vymezeného železniční tratí, dnešní Wilsonovou ulicí (Nádražní třídou) a ulicí Brožovského, a zároveň v území ohraničeném protilehlou stranou dnešní Wilsonovy ulice a Plynárenskou ulicí. Plán zde vymezuje doslova „Nové město“, ve kterém počítá i s novým náměstím.

Další prozatím volná plocha v plánu, s jejímž zastavěním bylo počítáno, je naznačena regulační čarou určující nové ulice v prostoru území mezi Klášterem Nejsvětější Trojice a nemocnicí, dále územím mezi Oualovou ulicí a Brodem, plochou navazující na Drnovský dvůr podél Pražské ulice. Kromě výše zmíněného se regulační čára drží stávajících ulic a počítá s navázáním budoucí zástavby na ně. Regulační čára vedoucí skrz domy mezi Brožovského ulicí a Benešovou třídou (dnešní Třebízského), a rovněž mezi Soukenickou a Šultysovou mohla pro majitele objektů znamenat vyvlastnění, nicméně nové ulice v těchto místech nevznikly.

Obr. č. 4 – Orientační plán města Slaný ze 30. let 20. století (Město Slaný 2007)

Zajímavé je následné porovnání s orientačním plánem Slaného ze druhé poloviny třicátých let. Nové město se skutečně stavělo a bloky domů zde navazují na původní zástavbu. Větší území s plánovaným náměstím je však uspořádáno jinak, než udával Polohopisný a regulační plán a sešlo i ze záměru náměstí. Tato skutečnost však nevěští nic zlého a zástavba celkem přirozeně navazuje na reprezentativní Wilsonovu ulici. EVA WOLFOVÁ (2007) hodnotí soubor staveb Vilibalda Hiecka, který v té době působil ve Slaném jako stavitel a pravděpodobný projektant zastavovacích plánů, jako nadprůměrně kvalitní. Za zmínku stojí zejména zástavba Balasovy ulice – řadové domy o 3 nadzemních podlažích s malými předzahrádkami a typickými koncovými stavbami na jedné straně, a Hieckeho vila spolu se dvěma třípodlažními řadovými domy na straně druhé. Nedaleko odtud, při železnici, můžeme vidět i novou družstevní mlékárnu, která zde podle KROTILOVÉ (1994) vznikla v roce 1934.

Zástavba protější strany Wilsonovy ulice koresponduje s Polohopisným a regulačním plánem. Zatím se tu však stavební činnost, kromě Tyršovy ulice, moc nerozvíjela. Zde vznikla továrna na jízdní kola značky YWES (1921) a zástavba rodinnými domy. Po První světové válce, která přerušila nebývalý rozkvět města, se však průmysl začal vzmáhat i jinde ve městě. Už v roce 1918 začal Jan Jaroslav Pála vyrábět suché baterie a kapesní svítilny. Jako zázemí mu zpočátku sloužil bývalý cukrovar. S rozšířením výroby na akumulátory pro automobily a rádia pak vznikla v roce 1925, za Drnovským dvorem na Pražském předměstí, další ze stěžejních slánských továren – Palaba. (Franková a kol. 1999)

Na plánu ze 30. let je vidět jak se území Pražského předměstí celkově zvětšilo. Svědčí o tom navázání rodinných domů i továrny na ulici U Flaškářů. Podél hlavní silnice se zástavba rodinných domů držela regulační čáry, čímž vznikla ulice Šimberkova. Na druhé straně se zástavba rovněž rozrostla - při Akciové továrně na strojená hnojiva a lučebniny vidíme značnou koncentraci zástavby převážně rodinnými domy. Výrazným rozšířením prošla též továrna ČKD (původně Bolzano), která expandovala na pozemky za železnicí.

Území mezi Oualovou ulicí a Brodem se oproti regulačnímu plánu z roku 1901 prakticky nezměnilo. To se však nedá říct o lokalitě na Skalkách, u které plán ani v nejmenším nenaznačuje nějakou budoucí zástavbu. Zde, v místě za železnicí, dala továrna na velocipedy spolu s rostoucím počtem obyvatel život nové čtvrti

dělnických a rodinných domů. Další čtvrti rodinných domů vznikly též ve Kvíčku (na orientačním plánu ze 30. let je vidět pouze část při plynárně), nad Sokolovnou (v Ráji) a pod Slánskou horou.

Takřka na křižovatce, kde Palackého ulice přechází v Lázeňskou, byly již ke konci 19. století naproti sobě vybudovány dvě významné stavby – Okresní chorobinec a Okresní sirotčinec, které dnes slouží jako domov důchodců a mateřská škola. Plocha nad nimi byla v regulačním plánu z roku 1901 také řešena regulační čarou, která ve výsledku nebyla dodržena. Stavbou Hospodářské školy (dnes Integrovaná střední škola) zde tak vzniklo nové Hlaváčkovo náměstí. Za ní je na plánu ze třicátých let vidět nová ulice Máchova s rodinnými domy a rovněž i nová dívčí škola, která byla z kapacitních důvodů postavena v roce 1913. Škola je díky své poloze v kopci na Hájích nad městem dosud jednou z nejmódnějších dominant Slaného.

Otázka rozšíření nemocnice vyvstala ke konci První světové války, která se neblaze podepsala na zdraví obyvatel. To bylo mimo jiné podlamováno i četnými epidemiemi, například Španělskou chřipkou či úplavicí v počátku dvacátých let. Proto od roku 1928 probíhala rozsáhlá rekonstrukce nemocnice spolu s jejím rozšířením. Další rozšíření nemocnice pak probíhalo i v poválečném období. Původní budova je tak nyní jen jedním z pavilonů.

V roce 1931 byla pod nemocnicí postavena hudební škola. Na orientačním plánu si rovněž můžeme všimnout i nové budovy obchodní školy (dnes Obchodní akademie) postavené v roce 1932 v místě tehdejší vinopalny. Podobně jako nedaleké Hlaváčkovo náměstí ohraničené třemi významnými budovami, vzniklo na prostranství vinopalny Smetanovo náměstí, jež vedle budovy Obchodní akademie doplnily do roku 1939 nová budova gymnázia a nedlouho poté budova soudu. Funkcionalistické gymnázium zaujalo dominantní pozici v severní straně náměstí, a zbylé dvě budovy ohraničují podlouhlé náměstí podélně.

Z architektonického hlediska je dodnes významnou stavbou budova Městské spořitelny na rohu Husovy ulice, postavená v roce 1931. Zdobí ji reliéfy a Sousoší Spořivosti akademického sochaře Václava Nejtky.

V roce 1923 byly plynové lampy v ulicích nahrazeny elektrickými. Veřejnou dopravu zajišťovala od roku 1921 slánská pošta. Spojení bylo zabezpečeno s Kladnem, Velvary, Mělníkem, Kralupy nad Vltavou a Novým Strašecím. Postupně

se rozvinula i autobusová doprava, jež byla zajišťována jak státními, tak soukromými autobusy a jejichž stanice byly soustředěny na Masarykově náměstí. V roce 1938 byla za čtvrtí Skalky, při silnici do Řevničova, dokončena výstavba nových velkých kasáren pro vojenskou posádku cyklistického praporu.

I přes nepříznivou dobu Druhé světové války se tehdejší starosta Jan J. Pála snažil povzbuzovat další rozvoj města. Akce Lepší Slaný, jejímž byl iniciátorem, si kladla za cíl pozvednout město jak z hospodářského, tak i stavebního a kulturního hlediska, a to do padesáti let. Ačkoli se plánovalo s výstavbou celých městských čtvrtí a nových veřejných budov, stavební ruch zde prakticky nebyl. To lze konstatovat i na základě porovnání mapových podkladů (orientačního plánu z druhé poloviny 30. let a mapy z roku 1948). Ve čtyřicátých letech je spíše jen doplňována a dotvářena stávající zástavba. To se týká zejména rodinných domů na Skalkách a v Ráji, a bytových domů v „Novém městě“, kde dokončené bloky vymezily novou Navrátilovu ulici. Ve čtyřicátých letech byl též postaven Hasičský dům v Lázeňské ulici a garáže pro drážní autobusy u hřbitova. Oproti jiným městům vyvázl Slaný z Druhé světové války bez významnějších hmotných škod. (Franková a kol. 1998)

Obr. č. 5 – Plán města Slaný z roku 1948 (Historický atlas měst České republiky, svazek č. 6 - Slaný)

4.4.2. Období od roku 1948 do roku 1967

V roce 1948 začala ve Slaném probíhat socializace, a rozvíjející se průmysl a zemědělství začaly klást nároky na nové bydlení. Z tehdejší Palaby se stal národní podnik Bateria, který byl v tehdejší Československu monopolem ve výrobě baterií a akumulátorů. Národním podnikem se staly rovněž závody ČKD, z přádelny ve Kvíčku se stal národní podnik Cotona (pozdější Benar), továrna na kola YWES byla podstoupena strakonické zbrojovce. I menší obchodníci a živnostníci byli v roce 1950 převedeni do socialistického sektoru – Sdruženého komunálního podniku města Slaný. V roce 1957 byla již všechna půda v rukou Československého státního statku Slaný. Již v poválečném období se mění architektura města – nejprve staví jednotlivé podniky bytové domy pro ubytování svých zaměstnanců, v 60. letech pak začíná převažovat družstevní a svépomocná výstavba.

Reforma státní správy, ke které došlo 1. 7. 1960, znamenala sloučení slánského a kladenského okresu, a statut okresního města přešel na rychle se rozvíjející Kladno. Město Slaný se zároveň rozrostlo o obce Kvíc (včetně Kvíčku), Otruby a osadu Blahotice. V roce 1964 byla ke Slanému přiřazena též obec Netovice. (Franková a kol. 1998)

Ze studia archivních materiálů vyplývá, že ve zkoumaném období byl rozvoj města definován Směrným územním plánem z roku 1956, který vydal Státní projektový ústav pro výstavbu měst a vesnic. Spolu s ním byl vydán i Podrobný územní plán pro zástavbu lokality "Za nádražím". Tyto dvě územně plánovací dokumentace jsou vůbec první poválečné předpisy, jejichž existenci lze doložit. Vzhledem k tomu, že byla v tomto období na území města stavěna i jiná sídliště, nelze vyloučit existenci dalších podrobných územních plánů. Pro všechny výše zmíněné dokumenty však zůstává smutnou skutečností, že nejsou za stávajících podmínek dohledatelné.

Při následném popisu vývoje zástavby Slaného do roku 1967 proto čerpám zejména z mapových podkladů z 50. let (ortofotomapa Slaného z roku 1953 a topografická mapa z roku 1954), tedy z období, které bezprostředně předcházelo Směrnému územnímu plánu a Podrobnému územnímu plánu z roku 1956. Porovnání těchto map s následným územním plánem a topografickou mapou z roku 1967 přibližuje, jaká zástavba vznikla v době platnosti dokumentů z roku 1956.

Bytové domy vznikaly již před rokem 1956, tedy ještě před vydáním plánu. Jsou jimi například doplňovány Navrátilova a Brožovského ulice. Tím byla v této oblasti završena bytová zástavba, která zde probíhala od 30. let. Následný rozvoj a velká soustředěnost bydlení však začíná směřovat za železnici, kde dosud vznikla jen zástavba rodinnými domy na Skalkách. Už v polovině padesátých let probíhají stavební aktivity v území pod kasárny na úplném západním okraji města, který byl v té době ve značné izolaci.

Zatím je zde postaven soubor bytových domů o třech a čtyřech nadzemních podlažích při ulici Jana Želivského, a osamocený bytový dům stojí nedaleko při začátku ulice Tomanovy, kde se stýká roh kasáren a zástavby rodinných domů na Skalkách. Tyto bytové domy daly základ pozdějšímu velkému sídlišti „U kasáren“. Ještě v polovině padesátých let se začíná stavět též „na druhé straně pole“ jihozápadně za nádražím, kde vznikají první bytové domy „Sídliště ČKD“ při dnešní Rabasově ulici, kde z její druhé strany probíhají práce na novém sportovním stadionu. Současně vzniká v padesátých letech i plochodrážní stadion a letiště na opačném konci Slaného za Pražským předměstím.

Jak je uvedeno výše, podobu města od 2. poloviny 50. let do roku 1967 udávaly Směrný územní plán a Podrobný územní plán „Za nádražím“ z roku 1956. V tomto období můžeme sledovat další znatelné změny v podobě sídla, i když ty významnější přijdou teprve později. Bylo dokončeno sídliště „Za nádražím“, jež bylo částečně rozestavěno již před vydáním plánu. Atraktivitu tohoto sídliště jistě o něco zvýšila přítomnost atletického stadionu a pod ním nově obnoveného Velkého Slánského rybníku na Červeném potoce, kde vznikly i první zahrádkářské kolonie.

Další výstavba bytových domů probíhala v 60. letech z druhé strany železniční stanice v území vymezeném Plynárenskou a Stehlíkovou ulicí. Na asanovaném území vzniklo 6 jedenáctipodlažních panelových věžáků, které se výrazně podepsaly na panoramatu města, a další 3 – 4 podlažní deskové bytové domy. Ještě v roce 1967 je v proluce mezi Hospodářskou školou na Havlíčkově náměstí a Máchovou ulicí stavěn soubor šesti čtyřpodlažních bytových domů.

Výstavba letního kina v lesoparku Háje, kde se podle FRANKOVÉ A KOL. (1998) od roku 1961 pořádaly Filmové festivaly pracujících, a nedaleké Městské hvězdárny při silnici na Zlonice, mohly být v plánu z roku 1956 také zakotveny.

4.4.3. Období od roku 1967 do roku 1984

Podle KÖRNERA(1985) byl již v období let 1956 - 1964 zpracován nový Směrný územní plán. Ten byl schválen v roce 1967 a zajišťoval rozvoj města až do roku 1984.

Obr. č. 6 – Směrný územní plán města Slaný z roku 1967 – komplexní návrh (Město Slaný)

Směrný územní plán kladl, ostatně jako plány této doby v mnoha jiných městech, výrazné nároky na rozvoj bytové výstavby. Kromě dokončení výstavby před nádražím a za Hlaváčkovým náměstím, která v době vydání plánu finišovala, navrhoval plán novou bytovou výstavbu navazující na stávající výstavbu pod kasárny, u stadionu, a dále v Ráji, Kvíčku, pod Slánskou horou, a zejména v území jihozápadně od městského jádra – za divadlem a v celém historickém Záfortenském předměstí. Územní plán tedy pro 70. léta předurčil další masivní sídlištní výstavbu, kterou navázal na léta šedesátá, a která zřetelně pozměnila charakter Slaného.

V řešeném období vzniklo na základě plánu panelové sídliště pod kasárny. Zde se mísí především 4-podlažní zástavba podlouhlými bytovými domy s 5-ti a 8-mi podlažní bodovou zástavbou. Plán byl však o mnoho optimističtější. Záměrem bylo zastavit celý zbytek pole směrem ke stadionu, a to paneláky o 5 a více podlažích, a doplnit tak území mezi sídlištěm pod kasárny a sídlištěm „Za nádražím“. Plán byl štědrý i v otázkách občanské vybavenosti a parků (to platí i obecně pro celé město),

kteře měly toto území obsloužit. Nic z toho se ale nerealizovalo, pole zůstalo zatím prázdne a namísto parku, který plán navrhoval mezi stávajícími Skalkami a sídlištěm „Za nádražím“, vzniklo později na základě nového plánu sídliště Na dolíkách. Bytovou zástavbou o 5-ti a více podlažích s parkem předpokládal plán doplnit také sídliště "Za nádražím" v návaznosti na stadion. To však změnil následný plán a namísto toho zde později vznikla nová základní škola a rodinné domy.

Výstavba družstevní čtvrti V ráji na severozápadním okraji Slaného se držela plánu. První 3 třípodlažní bytové domy navázaly směrem k Třebízského ulici na stávající zástavbu rodinných domů ještě do roku 1970. Další výstavba této klidné čtvrti v zázemí parku Háje směřuje dále v 70. letech do svahu a skládá se jak z rodinných, tak menších bytových domů.

Výše zmíněná sídliště a soubory bytových domů podle plánů vznikaly „na zelené louce“. Tato skutečnost se změnila s výstavbou komplexů před nádražím ještě v 60. letech. Zde asanace území a zásah do urbanismu města však nebyly tak významné jako v pozdějších letech.

Další komplexní bytová výstavba totiž směřovala do bezprostředního sousedství historického jádra, a to jeho jihozápadní části, kde stála historická zástavba Záfortenského předměstí. To bylo s ulicemi Záfortenskou, Všehlušickou a Lipovou celé zplanýrováno. Navazující demolice proběhly v území za divadlem a Na Katovně, v ulici U Kříže a v jižní straně Šultysovy ulice. Pokud zde stály cenné historické stavby, ustoupily třem novým sídlištním komplexům – Vítězná, Všehlušická I a Všehlušická II, které Směrný územní plán navrhoval. Sídliště se skládají především z kubických panelových domů o 4,5 a 10 patrech, což se mimo jiné dost nepříznivě projevuje na panoramatu města.

Z hlediska další bytové výstavby plán do budoucna uvažoval s územím na Pražském předměstí jižně pod Slánskou horou, kde počítal s realizací nízkopodlažní zástavby, konkrétně s bytovými domy o maximálně 4 nadzemních podlažích. Plochu pro nízkopodlažní bytovou zástavbu plán též navrhoval ve Kvíčku za železnicí - v ulici Na vyhlídce vznikly ještě do roku 1970 dva bytové domy.

Z hlediska dopravní infrastruktury je významné nové autobusové nádraží, které bylo navrženo poblíž Brodu, jižně od historického jádra. Ve směrném plánu z roku 1967

je rovněž zakotven záměr vybudovat severní obchvat města na tahu z Prahy. Obé však zatím zůstalo pouze u návrhu.

Z plánu je také patrný nárůst průmyslových ploch. Ty jsou nadále vymezeny a zastavovány v jihovýchodní části území města a navazují na stávající průmyslové plochy. Zde se rozšiřují podniky ČKD, Bateria, rostou zde skladiště státních statků apod. Podle KUČI (2004) je zde v roce 1970 postaveno obrovské silo.

V roce 1980 bylo dokončena stavba Víceúčelové sportovní haly, neboli zimního stadionu, kterou plán navrhoval. Další sportoviště, s nimiž plán počítal, měla vzniknout nedaleko odtud v území směrem ke Studeněvsi a rovněž například i na Slánské hoře, kde v roce 1971 byla ukončena těžba čediče. Tím byla dominanta města zachráněna před zničením a následně postupně zalesňována. Záměry výstavby dalších sportovišť s doplňující občanskou vybaveností však naplněny nebyly.

Pro rekreaci navrhoval plán i několik nových zahrádkářských kolonií, a dá se říci, že všechny z nich nakonec vznikly, i když třeba v menším rozsahu. Zde postačí zmínit rozlehlé kolonie u Božího hrobu nedaleko ČKD.

Snahy navázat na těžební činnost na Slánsku, se začaly objevovat již v 60. letech. Zásoby koksovatelného uhlí, které prověřil náročný geologický průzkum, byly tak podstatné, aby na nich vznikl velkodůl. I přes nelehké geologické podmínky – přítomnost plynu a slané vody, byl v roce 1979 položen základní kámen.

4.4.4. Období od roku 1984 do roku 1998

Záměr vybudovat na území Slaného velkodůl na rozlehlém kamenouhelném ložisku, který měl navázat a postupem času částečně zastoupit tradiční těžební činnost v kladenském prostoru, si vyžadoval další plánování. S rozvojem těžby se měl dále rozvíjet i výrobní potenciál Slaného. To s sebou nutně muselo přinést rozsáhlou investiční výstavbu a změnit následný vývoj města, které mělo díky své bohaté minulosti výborné podmínky pro další růst, a i přes zastínění Kladnem, rozvíjející se ekonomickou základnu.

Územní plán sídelního útvaru Slaný z roku 1984 byl zpracován na základě územních a hospodářských zásad, jež byly schváleny v roce 1978. Územní plán měl navázat jednak na starší Směrný územní plán Slaného z roku 1967, ale také rozvíjet Územní plán velkého územního celku Kladno – Slaný, vydávaný současně v roce 1984.

Návrh byl schválen již koncem roku 1980 a v návrhovém období 1990, uvažoval dosažení velikosti 21 tisíc obyvatel. Vydání plánu se však zdrželo, neboť musel být na základě usnesení vlády č. 292/81, o ochraně a zvelebování zemědělského půdního fondu, přehodnocen. V souvislosti s tím bylo pro Slaný vypracováno několik studií, které předkládaly varianty řešící nejzávažnější střety. Nový elaborát znamenal zejména výrazné snížení záboru půdy a nákladů nově navrženým zavlečkováním dolu, což přineslo i některé změny v organizaci navrhovaných výrobních zón, které do něj byly zapracovány. Zároveň byl z původního návrhového období – 1990 přepracován na rok 2000, kdy bylo počítáno až s 25 tisíci obyvateli. V roce 1986 byly k městu připojeny další obce – Studeněves, Trpoměchy a Lotouš. V roce 1990 přibyl Dolín, a zároveň ubyla Studeněves, jejíž obyvatelé se pro odpojení vyjádřili v referendu.

Obr. č. 7 – Územní plán sídelního útvaru Slaný z roku 1984 – komplexní urbanistický návrh (Město Slaný)

Jak již bylo uvedeno, rozhodující výhledovou investicí města byla otvírka uhelného ložiska, nacházejícího se pod městem a na severu od něj. Slánský důl měl celkově vyjít skoro na 10 miliard československých korun, a zaměstnat přes 4 a půl tisíce lidí.

Životnost dolu se předpokládala na 52 let, a výrobní program zahrnoval těžbu a úpravu převážně koksovateľného uhlí. Hlavní závod byl vymezen 500 m severně od severního okraje intravilánu obce. Tím vznikla i nová budoucí výrobní zóna na severu města, v níž byly při areálu dolu navrženy související provozy jako odval, nádrže na slanou vodu, teplárna, apod.

Nutno hned zpočátku říci, že ačkoliv se důl začal stavět, a spolu s ním byla ve Slaném naplánována řada krátkodobých i dlouhodobých investičních akcí, byla stavba po Listopadu 1989 se změnou politických, a tím pádem i ekonomických podmínek, zastavena a v roce 1993 zakonzervována.

S dalšími novými průmyslovými plochami zůstal plán i nadále u tradiční jihovýchodní výrobní zóny, k níž byla v rámci plánu vypracována i urbanistická studie. Zde v blízkosti železnice a budoucího silničního přivaděče od obchvatu R7 (v této době se již stavěl), počítal plán se značným rozšířením stávajících nejvýznamnějších závodů – zejména ČKD a Bateria, a s doplněním dalších provozů mimo obytné území. Záměr výstavby velkokapacitní mlékárny Laktos jakožto rozvojový podnik číslo jedna se neuskutečnil, stejně tak jako výstavba nového nákladové nádraží s předávacím kolejištěm dolu.

Ačkoliv plán z roku 1967 navrhoval na tahu z Prahy severní obchvat města, který by rovnou pokryl i druhý hlavní tranzitní tah – silnici I/16, vedoucí z Mělníka přes Velvary do Slaného, byl nakonec vybudován obchvat jižní. Napojením na rychlostní silnici R7 (dnes již dálnice D7 vedoucí z Prahy do Chomutova) Slaný disponuje od 80. let, obchvat pak odvádí tranzitní dopravu z města od let devadesátých. Kromě toho bylo již v původním Návrhu územního plánu sídelního útvaru z roku 1980 zakotveno i řešení přeložky silnice I/16, která dodnes nebyla realizována.

S předpokladem razantního zvýšení počtu pracovních příležitostí, vyplývajících z otevření dolu a dalšího rozšiřování výroby, byly řešeny následné nároky na bydlení. Z tohoto hlediska navázal územní plán na probíhající bytovou výstavbu. V 80. letech tak bylo postaveno sídliště na Pražské, pro něž se musela asanovat okolní území – zejména ulice Pražská a Na Vavřinci. Ačkoliv zde Směrný územní plán z roku 1967 navrhoval bytovou výstavbu o maximálně čtyřech patrech, „zdobí“ území pod Slánskou horou i siluety osmipodlažních „věžáků“.

Další výstavba vznikla na základě plánu rozšířením sídliště „Za nádražím“. Oproti původnímu směrnému plánu se však nestavělo na prázdném poli pod sídlištěm u kasáren, ale v proluce mezi Skalkami a Rabasovou ulicí. Nejmladší slánské panelové sídliště - „Dolíky“, které zde vyrůstalo hlavně ve druhé polovině 80. let, tvoří 4 a 8mi patrové bytové domy. Plánovaná výstavba nové základní školy byla zrealizována a k jejímu otevření došlo v roce 1995.

Nízkopodlažní bytová zástavba – rodinné i bytové domy – byla plánem cílena především do Kvíčku, zejména do lokality K rovinám, k čemuž vzniklo i několik studií. Zde však nové soubory, kromě rodinných domů Na chmelnici, a 4 bytových domů v ulici K. H. Borovského, nevznikaly. Rovněž nevznikly ani terasové domy mezi Lázeňskou ulicí a hřbitovem, nebo rodinné domy nedaleko Božího hrobu, se kterými plán také počítal. Co se však z plánu realizovalo, byl například soubor rodinných domů Na vinici u hřbitova nebo v Chadalíkově ulici pod Slánskou horou.

V přednádražním prostoru byl dle plánu ve Wilsonově ulici postaven hotel Atlas, který měl sloužit jako ubytovna velkodolu. FRANKOVÁ (1998) se zmiňuje, že vznikl v místě zbořeného Hieckeho domu. Další nerealizované ubytovny a stravovny související s výstavbou dolu měly vzniknout například i kolem Flaškařské ulice, která naštěstí zamýšlené asanaci unikla.

To se bohužel nedá říci o nedaleké lokalitě „U Brodu“ a jejím nejbližším okolí při historickém jádru města. Zde proběhla velká asanace, kterou podnítil záměr rekonstruovat komunikaci Ouvalova–Havířská–Lázeňská včetně výstavby autobusového nádraží, což plán přejímal od svého předchůdce. Zbořena byla celá východní fronta ulice Havířské a kromě jednoho domu i celá fronta ulice U brodu, včetně navazující části Lázeňské ulice. Autobusové nádraží bylo v místě regulovaného rybníku otevřeno v roce 1993.

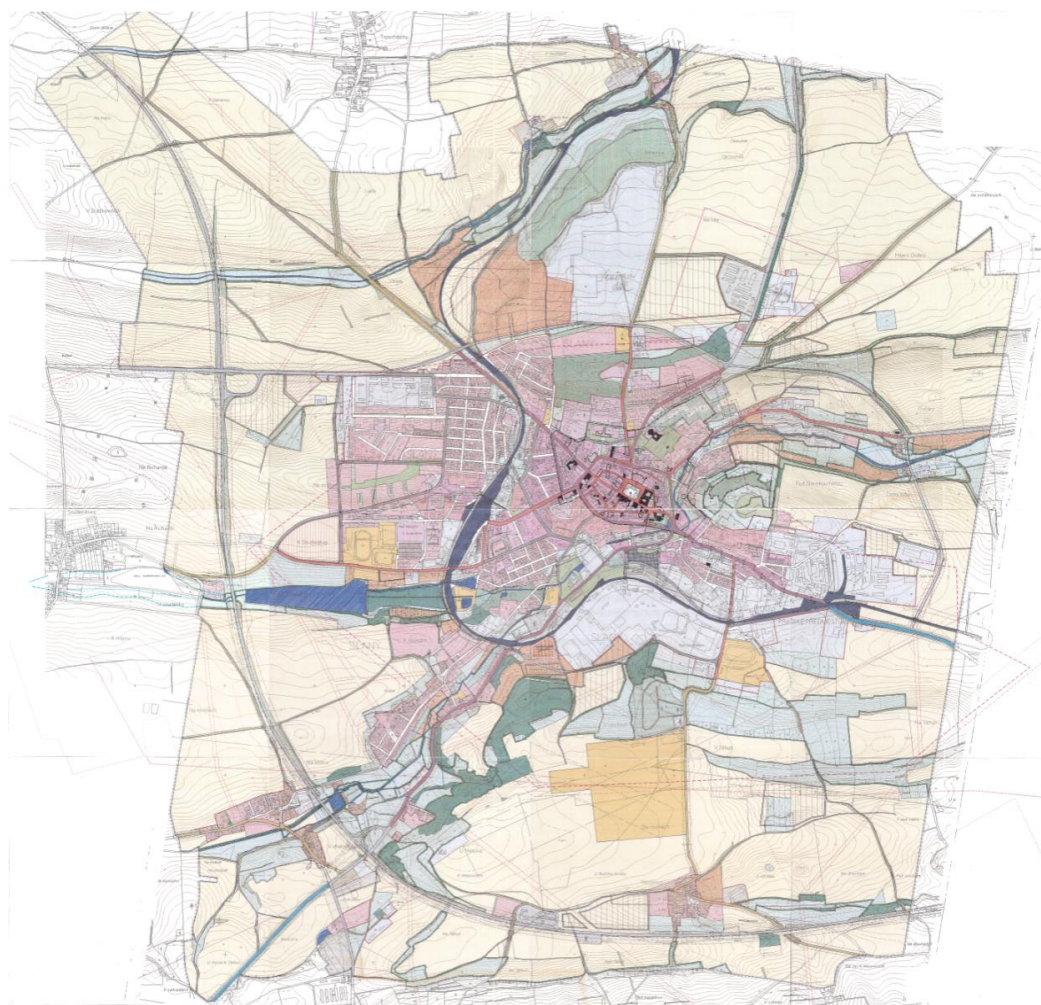
Dalším těžištěm přestavby těsně navázaným na městské jádro byla ulice Třebízského a její okolí. Ta byla na základě průzkumů a rozborů uvažována k asanaci a měla pak sloužit především pro občanskou vybavenost obchodů a služeb. Zde proběhla poslední souvislá asanace, díky níž byla zbořena asi polovina zástavby naproti Městskému centru Grand, kde byl naprojektován družstevní obchodní dům.

Další občanská vybavenost měla být směřována do prostoru severně od Třebízského ulice jakožto stávajícího střediska školství, zdravotnictví a rekreace. Z tohoto

hlediska bohatý plán hovořil o novém tělovýchovně rehabilitačním komplexu sportovišť s krytým a otevřeným bazénem a krytou halou pro míčové sporty, a dále s výstavbou areálu učilišť (hornické, mlékárenské, zemědělské) a domovem důchodců. Tyto záměry se projeví alespoň částečně výstavbou haly BIOS s venkovními hřišti v roce 1988. Dům s pečovatelskou službou získal reálnou podobu roku 1997.

4.4.5. Období od roku 1998 do roku 2012

V řešeném období řídil rozvoj města Územní plán sídelního útvaru z roku 1998, který navazoval na předchozí územní plán z roku 1984. Předcházel mu rovněž Koncept územního plánu sídelního útvaru z roku 1992, nicméně tomu se nedostalo zpracování souborného stanoviska v zákonné lhůtě. Druhý koncept byl zpracován v roce 1996 a následný návrh územního plánu byl v roce 1998 dotažen do konce vydáním územního plánu, který s dvaceti dílčími změnami platil až do roku 2012.

Obr. č. 8 – Návrh územního plánu sídelního útvaru Slaný z roku 1998 (Město Slaný)

Po roce 1989 se velká restrukturalizace, změny vlastnictví a často i změny výrobních programů, nevyhnuly ani Slánským průmyslovým podnikům. V průmyslovém odvětví regionu poklesla poptávka po pracovní síle, nabídka pracovních míst však zůstala relativně stabilní, protože otěže začal postupně přejímat terciér (především obchod a služby). Velké investory, kteří budou chtít stavět "na zelené louce", plán nepředpokládal. Plocha nerealizovaného Dolu Slaný, jejíž poloha vůči městu vyhovuje jak provozním, tak hygienickým požadavkům, byla dle plánu využita jako zainvestované území a zůstala rezervou pro největší výrobní závody. Logisticko – průmyslový areál „Sever“ zde začal vznikat po roce 2000, a dnes zde sídlí např. firmy Mitsubishi a EPCE.

Z hlediska rozvojových ploch pro bydlení předkládal plán řešení pro sídlo ve dvou časových etapách. První etapou byl návrh pro rok 2005, druhou výhled v roce 2015. V návrhovém období situoval plán plochy jak pro středněpodlažní, tak i nízkopodlažní bydlení do lokalit Na hájích, Na dolíkách a ve Kvíčku. Ve výhledovém roce 2015 nabízel také zástavbu nad Velkým slánským rybníkem – vedle sportovního areálu, a dále pod Slánskou horou a v území směrem k Trpoměchám.

Z navržených ploch na Hájích byla zatím zastavěna pouze ta při hvězdárně. U této lokality byly plánem předpokládány větší parcely a pečlivá regulace staveb, a to díky exponované poloze. Kromě samostatných rodinných domů zde vznikají i řadové domy. Pro velkou plochu nad lesoparkem, která byla změnou plánu rozšířena o část původní průmyslové plochy, byla v roce 2010 zpracována studie pro zastavění rodinnými domy. Výstavba se zde ještě nerozběhla. Nové domy však vznikly nad Rájem za ulicí O. Scheinpflugové na ploše, kterou původní verze plánu stanovila pro rozvoj zahrádkářských kolonií.

Znovu se po letech setkáváme s úmyslem zastavit pole Na dolíkách bytovými domy, který vynesl na světlo plán z roku 1967, aby ho následný plán z roku 1984 přehodnotil kvůli ochraně půdy. Tato rozsáhlá plocha byla určena zejména pro středněpodlažní hromadné bydlení, doplněné vilovou zástavbou a obchodem s parkovištěm. Zatím byla zastavěna jen malá část pole – jako první supermarketem Billa a pěti vilkami (při Arbesově ulici), a poté zde vznikl uzavřený soubor osmi moderních čtyřpodlažních bytových domů, tzv. viladomů.

Navrhovaná lokalita pro bydlení v oblasti K rovinám ve Kvičku, byla zatím zastavěna v území bližší k železnici určeném pro středněpodlažní bydlení. Zde stávající bytové domy doplnily zejména řadové domy v ulicích Ve Stráni, Na Výsluní a Na Vyhlídce, mimo jiné i na úkor zahrádkářské osady. Další – výhledové rozvojové plochy, vycházející z plánu, se zatím pro bydlení neuplatnily. Desítky nových domů však vznikly v areálu bývalých kasáren, což bylo také řešeno změnou územního plánu, čímž vznikla nová obytná čtvrť města. Zde byly investorem postaveny řadové a samostatné rodinné domy, a některé z původních objektů kasáren byly přestavěny ve prospěch bytů. Jedna z posledních změn územního plánu otevřela možnost výstavby rodinných domů v areálu bývalé drůbežárny při silnici na Velvary. Tento záměr však zatím naplněn nebyl.

Z hlediska dopravy se plán stejně jako jeho předchůdce zavazoval vytvořit druhý, severní obchvat města propojením I/16 a I/30 (Řevničov – Velvary). Trasa městem měla vést jako původní návrh mezi lesoparkem Háje a novou severní výrobní zónou, měla ale být kratší a začínat až v Blahoticích u Slaného. Ještě v roce 1999 byla však schválena úprava vedení trasy, která bude začínat už mezi Velvary a Ješínem, a povede nad severní výrobní zónou dále od zastavěného území města.

Z minulého plánu přetrval, a zůstal nenaplněn, záměr vytvořit podchod pod vlakovým nádražím, který by napojil západní obytnou část města na ulici Wilsonovu, a ušetřil lidem čas, který věnují obcházení nádraží. Obdobně nebyla realizována ani přímá spojnice mezi autobusovým nádražím a centrem města.

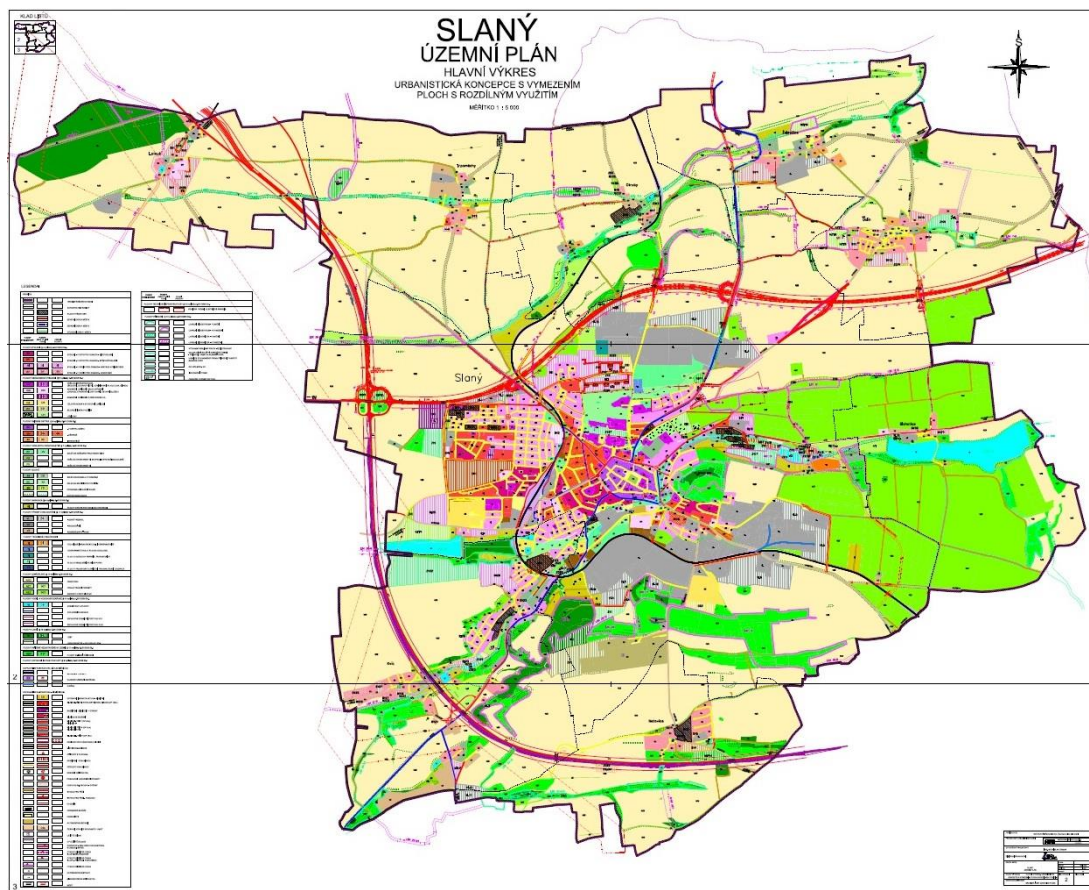
Jednu z nejvýraznějších změn plánu si vyžádala transformace území U Brodu. Zde zaniklo stání kamionů a bylo zmenšeno autobusové nádraží, jehož kapacita byla nadsazená. Následně v této ploše vznikl supermarket Lidl s parkovištěm a park. Součástí přestavby byla též přiléhající křižovatka, která se změnila v kruhový objezd. Nedlouho poté bylo v sousední lokalitě změnou funkčního využití „smíšené centrální území se specifickým režimem zeleně“ na „obslužnou sféru“, zajištěno vybudování obchodního centra Kaufland a jeho zázemí. Současně s tím bylo rozhodnuto o zrušení plánem navržené sběrné komunikace, která tudy měla vést z průmyslové zóny do Ouvalovy ulice. Tato veřejně prospěšná stavba měla zajišťovat odklonění nákladní dopravy z výrobní části mimo centrum města, konkrétně křižovatky U Brodu, kam je vyspádována veškerá doprava, což denně přináší ucpávání této části města.

Část Třebízského ulice byla na konci osmdesátých let zbourána s úmyslem postavit zde družstevní obchodní dům. Ten realizován nebyl a v jeho ploše vzniklo improvizované parkoviště, které alespoň částečně řešilo problém s parkováním v centru města, které pro parkování neskýtá mnoho možností. V průběhu první dekády 21. století tu developer asi na polovině plochy parkoviště začal stavět bytový komplex s občanskou vybaveností, který byl v souladu s plánem. Dodnes hyzdí ulici jeho nedostavěné torzo, protože v průběhu staveb údajně nebyl o tyto byty zjištěn zájem. Řešení úbytku parkovacích míst nakonec vyústilo ve stavbu moderního automatického parkovacího domu při křižovatce Palackého - Třebízského, který byl otevřen v roce 2013.

Územní plán sídelního útvaru předpokládal rozšíření ploch pro sport jako celoměstské vybavení. Zde se, stejně jako v předchozích územních plánech, jednalo zejména o nový sportovní areál na Slánské hoře, který nikdy nevznikl. Z hlediska sportu je však významným počinem doplnění areálu víceúčelové sportovní haly o krytý plavecký bazén.

4.4.6. Období od roku 2012

Dne 17. 7. 2012 nabyl účinnosti nový, současný Územní plán města Slaný. Mimo zastaralost původního dokumentu si aktuálnější zpracování vynutil i nový Stavební zákon z roku 2006. Oproti předchozí územně plánovací dokumentaci se plán z hlediska urbanistické koncepce zaměřuje spíše na stabilizaci a zkvalitnění stávajícího území. Největší ze zastavitelných ploch přetrvaly z minulého územního plánu a další budoucí rozvoj směřuje především k obnově či přestavbě nevyhovujících ploch a doplnění zastavěného území v prolukách.

Obr. č. 9 – Územní plán Slaný 2012 (Město Slaný)

Využití zastavitelných ploch spočívá v dostavbě sídla individuální obytnou zástavbou, a to formou zahradního bydlení. Zde by měly převládat jednopodlažní rodinné domy s obytným podkrovím v rámci celostně vybavených obytných zón. I nadále se jedná o území nad lesoparkem Háje, ve Kvíčku Na rovinách, a v ploše směrem ke Studeněvsi, které navazuje na sportovní areál Víceúčelové sportovní haly. Nad lesoparkem Háje by mohlo vzniknout až 120 nových rodinných domů, Na rovinách až 50 rodinných domů, a směrem ke Studeněvsi až 55 rodinných domů.

Kromě nových ploch bydlení budou však pro tvorbu města velmi důležité i plochy smíšené obytné – městské. V tomto případě se jedná o pole Na dolíkách, areál bývalé drůbežárny při silnici na Velvary, a přestavbu dalších objektů v areálu bývalých kasáren a přádelny. Objekty by měly být přestavěny na bytové domy s možností drobného podnikání v parteru.

Z hlediska občanské vybavenosti navrhuje plán, mimo jiné pro pokrytí potřeb nové bytové výstavby v severozápadní části města, rozsáhlou obchodní zónu. Její plocha

o rozloze necelých 4,5 ha, navazující na stávající zástavbu, se nachází ve výhodné poloze při křižovatce silnic I/7 a I/16. Pro rozvoj ekonomické základny Slaného navrhuje územní plán transformaci a rozšíření výrobních areálů nacházejících se ve stávajících dvou hlavních výrobních zónách. Zde se drží proluk a navazujících území, které do jisté míry navrhoval i předchozí dokument.

V rámci dopravy je i nadále stěžejním záměrem přeložka silnice I/16. Plán také hovoří o začlenění cyklistické dopravy, která ve městě naprosto chybí. Z tohoto důvodu byly v plánu vymezeny celkem tři cyklistické trasy/stezky, které vedou zejména po účelových komunikacích, polních a lesních stezkách. Navrženy jsou cykloturistická trasa „Slaný – PP Džbán“, cykloturistická trasa „Slaný – Nelahozeves“ a dopravně – obslužná cyklostezka „Slánsko – sever“. Tím územní plán prakticky jen radí cyklistům, kudy mají na svých kolech jezdit za současného stavu.

Rok	Počet obyvatel	Počet domů
1630	–	130 obydl. + 140 pustých
1735	1647	–
1795	2557	410
1809	–	420
1830	3576	454
1843	4180	476
1850	4268	–
1869	7422	528
1880	8070	565
1890	9115	606
1900	9491	643
1910	9695	721
1921	9124	795
1930	9739	1140
1950	9550	1356
1961	12005	1744
1970	12434	1700
1980	14356	1765
1991	15285	2057
2001	15237	2100
2011	15274	2406

Tab. č. 1 – Vývoj počtu obyvatel a domů Slaného (do r. 1869 : Historický atlas měst České republiky, svazek č. 6 - Slaný; od r. 1869 : Český statistický úřad)

5. Diskuze

Obsah územně plánovacích dokumentací ovlivňuje území, a tím i životy lidí, na velmi dlouhou dobu. Z důvodu jejich významu by tedy s nimi mělo být náležitě zacházeno, a to i v případě dokumentací již neplatných, ze kterých čerpají nebo by alespoň mohly čerpat ty platné. Jak se ale ukázalo, nebyla v minulosti územně plánovacím dokumentacím a jejich archivaci věnována vždy náležitá pozornost. Dokumentace nejsou uloženy na stanovených místech (místně příslušné archivy), ale rovněž neexistuje ani povědomí o jejich skutečném umístění. Tento fakt, zjištěný v souvislosti s dokumentací města Slaný, nebude pravděpodobně v rámci České republiky ojedinělým. Není smyslem odlákat potenciální zájemce o zpracování podobných témat zabývajících se jinými městy, ale spíše upozornit na problémy, se kterými se možná budou muset při svém bádání potýkat, a které jim práci mohou značně znepríjemnit a ztížit. Je však velice zajímavé sledovat podobu města v průběhu času, a to, jak se v ní projevuje územní plánování za nejrůznějších politických či socioekonomických podmínek.

Od 19. století se Slaný začal rozvíjet, získávat nové rysy a měnit se do současné podoby. V tomto směru probíhal vývoj obdobně jako i v jiných městech, o kterých se obecně zmiňují například autoři HRŮZA a kol. (1999) či ŠILHÁNKOVÁ a kol (2002). Významným milníkem z urbanistického hlediska bylo zboření městských hradeb, které již pozbyly obranný význam. Rozvoj města, podnícen nově vznikajícím průmyslem, byl úzce spojen i s rozvojem dopravy, zejména zavedením železnice, jež byla pro další vývoj města včetně jeho urbanistické struktury klíčová. Její koridor byl veden v blízkosti stávajících významných závodů na jihu a jihovýchodě území, což se stalo základem pro postupné formování hlavní průmyslové zóny Slaného.

Vzdálenost železnice od obytného sektoru sídla zároveň ponechávala prostor pro další rozšíření zástavby, a to o tzv. Nové město s reprezentativní (nádražní) Wilsonovou ulicí. Nárůst počtu obyvatelstva a správní význam Slaného si vyžadoval postavit i množství nových veřejných budov, které byly situovány co nejbližší historickému jádru. To bylo kromě Wilsonovy ulice provedeno i severně od jádra, což bylo z hlediska návaznosti logickým počínem. Stavbou nemocnice, nových škol, a založením lesoparku Háje se tento severní sektor Slaného postupně stal městským zdravotnickým, vzdělávacím a rekreačním střediskem. Plánovaná prvorepubliková výstavba dala za vznik i dvěma novým náměstím, která jsou očima dnešní doby,

stejně jako "Nové město", cennými elementy Slaného. Stejně se díváme například i na čtvrť na Skalkách, postavenou v téže době. Když si však prohlédneme např. Orientační plán Slaného ze 30. let, rozhodně nemůžeme říct, že by tato výstavba, která byla řízena regulačními a zastavovacími plány, byla zdařile komponována.

Rozvoj města, který v době válek ustal, byl znovu nastolen s příchodem socialismu. Od poloviny 20. století začaly vznikat v českých městech i první územní plány, které byly zaměřeny především na novou bytovou výstavbu, což potvrzují i autoři bakalářských prací, zaměřených na urbanistický vývoj podobných měst - např. MENZL (2015) či DRTÍKOVÁ (2015). Stejně tak tomu bylo i ve Slaném, kde terénní konfigurace a minulostí dané funkční členění města předurčily těžiště obytné funkce převážně v západním sektoru města. Zprvu ve Slaném vyrůstala sídliště s nižšími bytovými domy, která byla situována "na zelenou louku" bez návaznosti na stávající území. Další výstavba bytů se však brzy začala obracet i do intravilánu, protože režim si začal více cenit zemědělské půdy jako výrobního artiklu.

Demolice staré zástavby, jejíž plochy skýtaly možnost pro realizaci výstavby nových bytových domů, se nedotkla přímo historického jádra města, dotkla se však historických předměstí. Výběr ploch pro asanaci byl dán nízkou hustotou zalidnění, starou zástavbou a nízkou koncentrací veřejných budov. Největší asanace se dotkla Všeňlušického (Záfortenského) předměstí, které bylo i se svým okolím celé zbouráno a nahrazeno panelovými domy. Bouralo a stavělo se ale i jinde ve městě, a dá se říci, že především od 60. do 80. let minulého století byl Slaný jedním velkým stavenišťem.

Dnes se na tuto transformaci sice díváme skrze prsty, jenže v mnohých případech zapomínáme na historický kontext, který je v územním plánování nesmírně důležitý. Pro sídliště, stejně jako pro veškeré jiné vystavěné prostředí platí, že reaguje na potřeby a požadavky lidí a okolnosti příslušné doby. Nutno přiznat, že vzniklá sídliště rychle a efektivně zabezpečila bydlení velkému počtu obyvatel. To se týkalo jednak lidí, kteří se sem nově stěhovali za prací a jednak starousedlíků, kteří výměnu své staré dožívající zástavby za v té době moderní přivítali. Faktem zůstává, že kromě účelu ubytovat co nejrychleji co největší počet lidí, byla při plánování sídlišť opomenuta spousta faktorů, které ovlivňují kvalitu života jak přímo v nich, tak i v rámci celého města.

Zkoumané územní plány na sebe z hlediska změn v území v mnohém relativně navazovaly, protože v navrhovaných horizontech byly nereálné pro uskutečnění. Plány počítaly s mnohem větším rozvojem průmyslu a demografickým přírůstkem, který v takové míře nenastal. Ze vztahu plánů k jejich realizaci je také patrné, že právě komplexní bytová výstavba a rozšiřování výrobních ploch hrály v rozvoji města hlavní roli. Naopak silně podceněna byla otázka dopravy, kterou v současnosti považují za jednu z nejslabších stránek města. Výzvou je i nadále severní obchvat, který je po desítkách let konečně téměř připraven k realizaci, a dořešení parkování jak v centru města, tak na sídlištích. I když se uskutečnila pouze část plánovaných záměrů nové občanské vybavenosti, z hlediska jejího rozsahu je na tom Slaný dobře.

Velká transformace města měla pokračovat s otevřením slánského uhelného velkodolu a tím i dalším průmyslovým rozmachem. Změnou režimu a plošným útlumem těžby k ní ale nakonec nedošlo. Po roce 1990 byl privatizován průmysl a na investicích se podstatně podílejí zahraniční investoři. Investice v poslední době směřují i do nové výstavby převážně rodinných domů v lokalitách čistého bydlení, které si i "obyčejní" lidé mohou dovolit díky dnešním nízkým úrokovým sazbám hypoték a úvěrů na bydlení.

Tím pomalu dochází ke zhoršování sociální struktury v rámci sídlišť, což aktuálně spatřuji zejména u sídliště na Pražském předměstí, které je zároveň jedno z nejnovějších. I přesto, že je zde, jako i v případě dalších sídlišť, rekonstrukcemi (např. nové fasády, okna, apod.) zvyšován technologický standard panelových domů, je lokalitou, kterou opouští čím dál víc lidí. Může za to nejen poloha při průmyslových areálech a Pražské ulici, která je přetížena dopravou, ale i obecný charakter prostředí sídliště - špatné měřítko, nesrozumitelnost prostorové struktury, naddimenzovaná veřejná prostranství s nejasným účelem, a tím i zvýšená možnost kriminality.

6. Závěr

Bakalářská práce přináší ucelené informace o urbanistickém vývoji a realizaci územního plánování v Královském městě Slaný. Při jejím zpracování byly shromážděny a analyzovány dostupné pramenné a archivní materiály. I přes omezené množství těchto dokumentů byl cíl práce dosažen a zpracované téma, které zatím nikdo nezpracovával, může vést k dalšímu poznání územního rozvoje Slaného.

Územní plánování je věc vysoce odpovědná, a znalost historie a předešlého vývoje měst je klíčová pro jejich budoucí cestu, kterou jim svými dalšími rozhodnutími nastolíme.

7. Přehled literatury a použitých zdrojů

7.1. Literatura

CULEK, M. a kol., 1996: Biogeografické členění České republiky. Ministerstvo životního prostředí ČR, Praha.

DEMEK, J., MACKOVČIN P. a kol., 2006: Zeměpisný lexikon ČR: Hory a nížiny. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Brno.

DRTÍKOVÁ, M., 2015: Realizace územního plánování: retrospektivní analýza Kadaně. Bakalářská práce. Praha

FRANKOVÁ, B., KROTILOVÁ J., MOUCHA, V., ŽEMLIČKA, J., 1998: Historický atlas měst České republiky, svazek č. 6 – Slaný. Historický ústav Akademie věd ČR, Praha.

HRŮZA, J., ZAJÍC, J., 1999: Vývoj urbanismu II. Vydavatelství ČVUT, Praha.

HUŠÁKOVÁ, I., PŘIBYL, V., 2011: Zmizelé Čechy – Slaný. Paseka, Praha – Litomyšl.

KÖRNER, M., 1985: Územní plán sídelního útvaru Slaný. Územní plánování a urbanismus, roč. XII, č. 2: s. 87 - 90.

KŘESADLO, K., 1994: Slaný od prvních zpráv do Bílé hory. In: Skálová, R. (ed.): Kniha o Slaném. Městský úřad ve Slaném, Slaný: s. 43 - 64.

KUBÁNEK, V., 2012: Královské město na pozadí historie (I.) (L.P. 750 - 1945). Tribun EU, Brno.

KUČA, K., 2004: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (VI. díl). Nakladatelství Libri, Praha.

MAIER, K., 2004: Územní plánování. Vydavatelství ČVUT, Praha.

MENZL, P., 2015: Urbanistický vývoj Žatec. Bakalářská práce. Praha.

MOUCHA, V., 1994: V hlubinách věků. In: Skálová, R. (ed.): Kniha o Slaném. Městský úřad ve Slaném, Slaný: s. 7 - 42.

RŮŽKOVÁ, J., ŠKRABAL, J. a kol., 2006: Historický lexikon obcí České republiky 1869 - 2005 (1.díl). Český statistický úřad, Praha.

ŠILHÁNKOVÁ V., KOUTNÝ J., ČABLOVÁ M., 2002: Urbanismus a územní plánování. Univerzita Pardubice, Pardubice

ŠTOVÍČEK, J., 1994: Slaný v době pobělohorské. In: Skálová, R. (ed.): Kniha o Slaném. Městský úřad ve Slaném, Slaný: s. 65 - 77.

VIDIMSKÝ, K., 1984: Slaný – město tradic a současnosti. Rada městského národního výboru, Slaný.

WOLFOVÁ, E., 2007: Poznámky k vývoji měst Rakovníka a Slaného v posledních sedmdesáti letech. Slánské rozhovory 2007: Rakovník – Slaný. Vlastivědné muzeum Slaný, Slaný: s. 14 - 18.

7.2. Legislativa

Zákon č. 280/1949 Sb., o územním plánování a výstavbě obcí

Zákon č. 84/1958 Sb., o územním plánování

Zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu

7.3. Internetové zdroje

Český hydrometeorologický ústav: Mapy charakteristik klimatu, online: <http://portal.chmi.cz/historicka-data/pocasi/mapy-charakteristik-klimatu>, cit. 5. 12. 2015

MAREČEK J., 2015: Vývoj stavebního práva – prezentace z 20. celostátní konference o územním plánování a stavebním řádu, online: <http://www.uur.cz/images/1-uzemni-planovani-a-stavebni-rad/konzultacni-stredisko/seminare/2015/prezentace/01-vyvoj-stavebniho-prava.pdf>, cit. 5. 1. 2016

Ministerstvo pro místní rozvoj, 2009: Historie českého stavebního práva, online: <http://www.mmr.cz/cs/Stavebni-rad-a-bytova-politika/Uzemni-planovani-a-stavebni-rad/Pravo-Legislativa/Dalsi-pravni-informace/Historie-ceskeho-stavebniho-prava>, cit. 5. 1. 2016

NOVOTNÁ, D., 2005: Regulace stavby měst v historii. Urbanismus a územní rozvoj roč. VIII, č. 8: s. 7 - 11, online: http://www.uur.cz/images/5-publikacni-cinnost-a-knihovna/casopis/2005/2005-02/03_regulace.pdf, cit. 5. 1. 2016

Město Slaný, 2007: Obecné informace o Slaném, online: <http://www.meuslany.cz/cs/o-meste-slanem-a-okoli/obecne-informace/o-slanem>, cit. 5. 12. 2015

PAVLÍČEK, J. a ZEMÁNEK, V., 2011: Územní plánování, téma I (2. Seminář). Projekt Vzdělávání ke kvalitě, Brno, online: <http://www.vzdelavanimkekvalite.cz>, cit. 5. 1. 2016

7.4. Ostatní zdroje

Císařský povinný otisk stabilního katastru, 1840

Letecký snímek města Slaný, 1938

Letecký snímek města Slaný, 1953

Letecký snímek města Slaný, 1969

Letecký snímek města Slaný, 1985

Letecký snímek města Slaný 1995
Letecký snímek města Slaný, 2012
Mapa města Slaný, 1948
Mapa města Slaný, 1979
Orientační plán města Slaný, 30. léta
Polohopisný a regulační plán města Slaný, 1901
Slaný na státní mapě odvozené, 1987
Směrný územní plán města Slaný - grafická část, 1967
Topografická mapa Slaného, 1947
Topografická mapa Slaného, 1954
Topografická mapa Slaného, 1967
Územní plán sídelního útvaru Slaný - návrh, 1980
Územní plán sídelního útvaru Slaný - hlavní výkres, 1984
Územní plán sídelního útvaru Slaný, 1998
Územní plán Slaný, 2012

8. Seznam obrázků a tabulek

8.1. Obrázky

Obr. č. 1 – Pohled na Slaný od severozápadu z 90. let 16. století
Obr. č. 2 – Císařský povinný otisk stabilního katastru města Slaný z roku 1840
Obr. č. 3 – Polohopisný a regulační plán města Slaný z roku 1901
Obr. č. 4 – Orientační plán města Slaný ze 30. let 20. století
Obr. č. 5 – Plán města Slaný z roku 1948
Obr. č. 6 – Směrný územní plán města Slaný z roku 1967 - komplexní návrh
Obr. č. 7 – Územní plán sídelního útvaru Slaný z roku 1984 – komplexní urbanistický návrh
Obr. č. 8 – Návrh územního plán sídelního útvaru Slaný z roku 1998
Obr. č. 9 – Územní plán Slaný z roku 2012

8.2. Tabulky

Tab. č. 1 – Vývoj počtu obyvatel a domů Slaného

9. Seznam samostatných příloh

Příloha č. 1 - Vývoj zástavby areálu města Slaný